

TRANSILVANI'A.

Fóia Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu suntu membrii asociatiunei.
Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.
Se abonédia la Comitétulu Associatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Materialu pentru istori'a regimentului I. granitarius din Transilvani'a. (Fine). — Romanii din Peninsul'a balcanica, cercetari de N. Popilianu. — Acte oficióse aflate in colectiunea lui G. Sincai relative mai alesu la scólele din Blasiu in limbile originali. — Epistola despre academi'a romana. — Procese verbale ale comitetului asocieiatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luate in siedintiele dela 30 Martie, 24 si 25 Aprilie n. 1885. — Bibliografia.

Materialu pentru istori'a regimentului I. granitarius din Transilvani'a.

(Fine.)

Afaceri eclesiastice si scolastice.

Acésta parte din urma a raportului merita tóta lua-rea aminte a nóstra, atátu din punctu de vedere alu religiunei si scólei, càtu si preste totu alu gradului de cultura, in care se aflá poporul nostru inainte cu o suta si mai bine de ani; de aceea estrasulu ce facemu din acésta parte a raportului in limb'a nóstra va fi reprodu-
dusu mai preste totu cu cuvintele raportului.

La regimentulu I. romanescu existau pe atunci 4 religiuni, adeca: romano-cat., gr. unita, „de credintia ve-
chia“ séu schismatica, si reformata séu calvinésca.

Religiunea catolica este observata cu mare pietate preste totu unde este sub jurisdictiunea regimentului. Totu asia este ingrijitu si pentru religiunea gr. unita, dara si pentru religiunea neunitiloru este ingrigitu, cá exercitiulu ei se nu fie impedecatu in nimicu (Ungestört und nach ihrer Art üben); intocma asia nu se pune nici o piedeca calviniloru, spre a nu se produce cumva vre-o neliniscie intre dinsi.

Asia dara s'au luat preste totu mesurile necesarie si s'au ingrijitu, cá in afaceri religióse si cu respectu la exercitiulu religiunei spiritele ómeniloru se nu fia neliniscite intru nimicu, de si anume la natiunea Valacha mai domnesce inca puçina cunoscintia religiósa mai alesu cu privire la esenti'a religiunei, ceea ce purcede din igno-
ranti'a generala a preotimei, asia cà reulu acesta se va putea delaturá numai cu timpu.

Din acésta introductiune se póte vedea càtra finea domniei imperatesei M. Teresiei, cà anume in regimentele granitiare toleranti'a religiósa incepuse se prindia rada-
cini mai alesu dupa-ce Iosifu alu doilea in anulu 1773 stetese vre-o 50 de dile in Transilvani'a, si dupa-ce

chiar' in acelu anu ordinulu Iesutiloru fusese desfiintiatu prin pap'a Clemente alu XIV-lea.

Totu aci raportulu mai insémna, cà regimentulu in-
grigiesce cá bisericile se fia tñute in regula buna, cà inse mesurile sale strabatu numai in comunele curatu grani-
tiare, ér in celea mestecate nu se póte face mai nimicu.

Romano-catolici erau in regimentu mai multu nu-
mai oficiarii. In Orlatu se aflá o capela cu unu cape-
lanu din ordinulu Minoritiloru, care avea salariu câte 15 fl. lunariu si alt'a nimicu. Acea capela se facuse
din colecte. In Hatiegu se aflá o bisericica rom. cat. de zidu cu unu preotu, aceea inse erá a provincialiloru. Totu acolo se aflá si o monastire cu bisericica a francis-
caniloru, in care locuiau trei parinti si unu frate. Bise-
ric'a si monastirea erau din lemnu si in stare fórte rea; bietii calugari traiau mai multu din cersite si din ceva fundatiuni remase loru din vechime. Acei preoti catolici
erau toti magiari, si nemptiesce nu sciéu nimicu.

Preotimea gr. unita si bisericile.

Aci raportulu arata, cà preotimei unite fi lipsesce
cualificatiunea si sciinti'a, care se cere dela parochi; de aici apoi se póte explicá, pentru-ce „natiunea valacha“
inaintédia asia de puçinu prin religiune in cultur'a supe-
rióra. Cei mai puçini dintre preotii uniti au studiatu
pe la scóle. Pana acum trecu de ómeni invetiati acei
preoti uniti, carii pe lãnga ce sciú citi carti tiparite, mai
sciú se si scrie si se si citésca scrisori romanesci. De
aici se póte judecá, cà daca preotii suntu atátu de ig-
noranti, poporeni loru trebue se aiba si mai puçine idei
despre invetiatura. Caus'a principala la acésta stare
trista a culturei raportulu o afla mai vèrtosu intru in-
pregiurarea, cà acei preoti uniti séu nu tragu nici-unu
venitu dela bisericile loru, séu fórte puçinu, si asia ei
trebue se-si castige pãnea de tóte dilele din cultivarea
pamentului, arandu, cosfndu si lucrãndu la vii; ei mai
tñu si vite, éra unii se sustñu chiaru si cu munc'a bra-
tieloru. Pamenturile pe care le cultiva acei preoti suntu

séu proprietatea lorú séu dintre cele militarisate, prin urmare tóte conscrise pe familii; asia dara daca móre preotulu, mosi'a trece la eredií lui, carii daca sunt feciori, se inoléza cá si ceialalti granitari. Totu folóslu mai mare ce-lu au parochii uniti este, cá sub titlu de „portio canonica“ li se da pamentu de cultivatu pentru 20 galete semanatura si 15 cara de fenu, éra dupa acestea si dupa vitele ce le au, sunt scutiti de contributiunea statului, inse daca au mai multu pamentu, dela acel'a trebue se platésca. (Vedi mai susu).

Parochii au si capelani, cari inse n'au nici unu beneficiu, de cátu se sustínu mai multu numai din veniturile stolari (patrafiru). Capelanulu, cántaretiulu si clopotariulu suntu scutiti de servitiulu militariu.

Daca móre unu preotu si urmédia cá sè se puna altulu in parochia, acela nu póte se subsiste daca nu-si va avea mosi'a sa din care se traiésca. S'au facutu incercari de a se aduce preoti de airea, spre care scopu comand'a militara se adresséda cátra protopopi; dar' in unele casuri s'au escatu neintelegeri intre comand'a generala si intre episcopulu unitu, carele luá tineri din regimentu fàra a cere invoirea comandai, si chiar' a consiliulu belicu, apoi îi hirotonea. Aci se intielege prea usioru, cá episcopulu unitu dela Blasiu tinea la libertatea bisericei sale si la jurisdictiunea sa episcopésca garantata prin diplomele imperatesci, si prin legea din 1744; din contra comand'a suprema tinea cu rigóre la jurisdictiunea sa militara.

In satele curatu militare se aflau inainte cu 100 de ani 21 biserici gr. catolice, care inse in partea lorú mai mare se aflau in stare fórte rea (sehr übel bestellt sind), càci la multe lipseau si vestmintele bisericesci, potirele si discurile erau de cositoriu, perdelele de stamba (carton) ordinariu, fesnicele de lemn; unele fórte vechi si frànte; la unele lipseau chiar' si faciile de céra de care in ritulu acesta se ceru multe. Din partea regimentului a fostu cercetatu episcopulu unitu de câteva ori, cá se intinda acelorú biserici óre-si care ajutoriu, elu inse au respunsu, cà 'i lipsesce ori ce fondu spre asemenea scopu, precum 'i si lipsea in adeveru, apoi mai adaogea, cà pentru asemenea trebuintie ale bisericeilorú din comunele granitarié s'ar cuveni se ingrigiésca comand'a suprema militara. Dupa acestea raportulu reflecta la celu alaltu raportu inaintatu din regimentulu alu II-lea dela Naseudu, intru care consiliulu belicu fusese rogatu, cá spre susu atinsele scopuri se permita a se face bisericeilorú ajutoriu din fondulu proventelorú.

Preotimea si bisericele gr. neunite.

Pentru acésta religiune se afla cele mai multe biserici in comunele amestecate cu provincialii, éra dintre comunele curatu militare numai Jin'a si Tientiarii intregi, apoi o parte din orasiulu Hatiegu se tînu de biserica neunita.

Preotimea acestei religiuni este dupa raportu inca si mai ignoranta de cátu a unitilorú, inse chiar' acésta preotime se arata fórte ascultatóre (besondrer Gehorsam). Precum la uniti asia si la neuniti pentru servitiulu lorú

D-dieescu se cere unu parochu, unu capelanu, unu cántaretiu si unu clopotariu (fetu, clisieriu, cràsnicu). Personalulu acesta bisericescu este aplicatu séu suplinitu conformu unei regule numai cu scirea regimentului si a comandai generale, cu atátu mai vèrtosu, cá precum observa aci raportulu, in Transilvania pe atunci nu éra episcopu neunitu si candidatii de preotie se hirotoneau la episcopulu din Munteni'a.*)

Preotii neuniti se sustínu din economi'a lorú si din puçinele venituri stolare, éra alte cástiguri nu au, de cátu ceea ce le da satulu de buna voia; preste acésta ei trebue se platésca si contributiunea statului. Intr'altele preotii neuniti suntu tractati cá si alti granitarii conscrisi, numai cátu cei carii servescu bisericei suntu scutiti de servitiulu militariu.

In tóte satele specificate mai susu se afla biserici neunite, care afara de cea din Tientiarii suntu mici, facute din lemn si in stare rea.

Preotii isi au mosiile lorú, unii de ajunsu, altii mai puçine si éra si altii se sustínu cá vai de ei. Din acésta cauza raportulu repeta si aci dorinti'a, cá se se faca ceva mai multu pentru subsistinti'a preotilorú.

In cátu pentru biserici aflamu o tabela ce suna pe comunele curatu militarisate, din care scótemu urmatórele cifre: Dintre bisericele unite erau in acelu vécu 11 de piétra, 10 de lemn, din tóte acelea 9 erau bune, 4 de mijlocu, 2 prea mici, 6 rele. Parochi uniti erau 20, capelani 19, cántareti 20, feti 19, éra 9 supernumerari. Dintre preotii uniti 6 insi sciéu citi si scrie grecesce, ceea ce se intielege asia, cà ei invetiasere carte in tier'a vecina Muntenia.

Dintre bisericele neunite in cele 3 comune numite mai in susu numai cea din Tientiarii éra de piétra, éra cele din Hatiegu si Jin'a erau de lemn in stare de mijlocu. In tóte trei erau 5 parochi si 3 capelani.

Popi si biserici calvinesci.

Acésta religiune e reprezentata in partea cea mai mare numai in unele comune militarisate din Cottulu Hunedórei si districtulu Hatiegu. Numai in orasiulu Hatiegu se afla o biserica calvinésca cu unu popa si dascalu, pe cari raportulu îi lauda cà se portau bine.

Starea scóleloru in regimentulu I granitariu inainte cu 116 ani.

Acestu capu din urma alu desu citatului raportu militariu trebue se fia fórte instructivu pentru noi toti, carii voimu se facemu comparatiune intre gradulu culturai de odinióra si intre celu castigatu succesive mai alesu de ani 50 incóce, éra in cátu pentru trecutu, nimicu mai intristatoriu, de cátu starea in care ne aflase gubernulu din Vien'a pe timpulu infintiarei regimentelorú granitarié.

Raportulu ne spune, cà acestu regimentu inca nici pela anulu 1777 nu avea asia numita scóla normala séu cum se dice astadi scóla primara cu 4 clase, de cátu

*) Da in Siebenbürgen kein nichtunirter Bischof vorhanden, ihre erforderliche Weihe in der Walachei beim Bischof nahmen.

baietii amblau numai la asia numitele scóle filiali si in unele comune invetiau si ceva nemtiesce, éra in celelalte comune curatu militar si in cele amestecate invetiau numai a citi romanesce, câte unii si a scrie. Pentru-cá se cúnóscemu mai deaprópe calitatea acelu scóle din régiméntu, raportulu are unu conspectu pentru 8 comune, **din care aflamu anume urmatóarele informatiuni :**

In Orlatu érá dascalu nemtiescu Ioanu Ignatu, avea plata din cass'a comunei 60 fl., din fondulu proventelor 80 fl. mergéu la scóla in acelu anu alu raportului 22 baieti, din carii 16 sciéu citi, 6 sciéu se si scrie romanesce si nemtiesce.

In Vestemu érá dascalu romanescu Dumitru Popoviciu, tragea din fondulu proventelor câte 4 fl. 20 cr. pe luna, avea 17 scolari, dintre carii 3 sciéu se si scrie.

In Jin'a érá dascalu nemtiescu Iosef Schaffner, avea dela satu 70 fl. pe anu, invetiau la elu numai nemtiesce 30 baieti, din carii 4 scieau si scrie.

In Racovitia, dascalu romanescu Vasilie Popu, simbri'a din fondulu prov. 4 fl. 10 cr., scolari 42, scieau citi romanesce.

In Liss'a, dascalu preotulu unitu, nu avea nici o plata, scolari treidieci (30) in limb'a romana, nici unulu nu scia scrie.

In Sin'ca, dascalu rom. Ioanu Nemesiu, simbria lunaria din fondulu provent. 1 fl. 15 cr., scolari 65 numai la cititu, la scrisu nici unulu.

In Hatiegu, dascalu nemtiescu Peter Drodovsky, simbria din fond. prov. 2 fl. 30 cr., scolari 30, din carii 6 sciéu si scrie.

Totu in Hatiegu, dascalu rom. Iacobu Popa, simbri'a lui totu din fondulu prov. 1 fl. 40 cr. pe luna, scolari aceiasi 30, dintre carii 12 scieau scrie romanesce.

In Cujiru, dascalu rom. Elia Munteanu, simbri'a lui 1 fl. 30 cr. pe luna, scolari 20 carii scieau numai citi.

Raportulu observa de doue ori, cá chiar' si in aceste comune baietii amblau numai in lunile de érna la scóla, ér vér'a érá preste potintia, din cauza, cá parintii aveau mare trebuintia de baieti la economi'a casei, apoi si bietii dascalii nu érá vorba se se ajunga cu acea mica simbria, trebuiau se lucre si ei la câmpu. Localu de scóla nu érá nicairi, de câtu scól'a se tinea in locuinti'a dascalilor; apoi si acestia scieau carte pucina, afara numai de dascalii din Orlatu si Jin'a, carii vorbeau si scriéu bine limbile germana, romana si latina. Din aceste póte inchieiá ori cine la starea instructiunei poporului dinainte cu 100 de ani. Nu uitamu nici aci, cá in comitatele feudali nu érá nici vorba de vre-o scóla romanésca pe la sate pâna mai târziu in dílele imperatului Iosifu alu II-lea, despre care a fostu vorba cu ocasiunea publicarei unoru acte oficiali remase intre manuscriptele lui G. Sincai.

Intr'unu decretu din 8 Martie 1775, si intr'o instructiune scolastica tiparita in acelasi timp, afacerile scolastice se regulasera asia, cá se se infintiedie in tóte tierile scóle normali principali germane (Deutsche-Haupt Normal-Schulen) si scóle numite triviali, adeca elementarie.

In cele doue regimente romanesce pedestre s'au tinutu consultatiuni asupra modulii cum s'ar potea infintia scóle de acelea si de unde se se iá sumele de bani necesarie pentru acelu mare scopu; dupa-ce inse s'au vediutu, cá érá se infintiedie chiar provinci'a Transilvani'a scóle de acelea, s'au crediutu cá érá bine se mai astepte cu realizarea planului: dara s'au insielatu, pentru-cá provincialii n'au facutu nimicu. Intr'aceea raportulu crede, cá ar fi bine, cá de o camdata se se deschida pentru acestu regimentu trei scóle bune, in Orlatu, Vaidarecea si Hatiegu cu localitati corespundietórie si cu docenti calificati, afla inse si aci greutatea executarei atátu in lipsa de bani si de dascalii, câtu si in pucina aplecare a natiunei romanesce de a-si dá copii la scóla.

Venindu la scólele calvinesce, raportulu lauda érași scól'a din Hatiegu si mai adauge, cá in comunele Racasdi'a, Hasdate, Pestisiulu de josu si Riu-Albu granitarii calvini au scóle reformate comune cu provincialii, scolarii facu sporiu bunu, pentru-cá popii calvinesce tinu acelea scóle in regula buna, si pe cei mai buni baieti ii trimitu la studii ulterióre mai alesu la Orastie si la Aiudu. In acei ani erau din Racasdi'a 7, din Hasdate 10, din Pestisiu 4 si din Cristuru unulu, cu totii: 22 scolari trimisi la studii. Din contra dela tóta ceialalta poporatiunea regimentului, adeca dintre romani se aflau la Sibiiu 6, la Clusiu 2, la Sambata-mare (Tyrnau) in Ungaria 1, in Blasiu 8, in Fagarasiu 9, in Mediasiu 2, in Brasiovu 2, in Debretínu 1, cu totii 31 studenti, dintre carii 19 insi mai departati nu s'au prezentatu la revisiune; de aceea si observa raportulu, cá nu este bine se absentedie studentii dela revisiune, cá nu cumva mai curendu séu mai târziu se li se piérda urm'a, precum se mai intemplase.

Din tóte acestea raportulu inchieia, cá in atáta lipsa de scóle va mai trece lungu timpu, pâna cându regimentulu se se póta folosi de o suma a inteligentiei esite din sinulu seu, mai alesu cá studentii cari invetia la Blasiu si Aiudu se facu séu preoti séu trecu in officii provinciale, precum érași s'au mai intemplat.

Pe noi ne surprinse chiar' si cifr'a de 31 studenti, pe care o scóte raportulu la loculu acest'a, pre cându la unu altu locu pe la inceputu vorbea de studenti multu mai puçini.

In fine reflectându aici si la starea scóleloru din regimentulu alu 2-lea romanescu se dice, cá in acela stau multu mai bine, de si mai suntu si in acela multe de facutu si indreptatu. Dara in Nasaudu érá incai o scóla normala chiar' si in acea epoca; de aceea raportulu vine la ide'a care mai târziu se si realizase, cá se se trimita si din regimentulu I-iu unii baieti la scól'a din Nasaudu, érá altora se li se faca óresi-cum locu in re-trangementulu din Sibiiu, pentru-cá invetiandu nemtiesce se ésa din ei suboficiari buni. Totu aci raportulu isi descopere o dorintia care astadi s'ar pareá fórte curiósá, adeca de a dá undeva preste un calugaru (Kallugier), care se cúnósca bine limb'a germana, firesce cu scopu cá se fia aplicatu la scóle, inse fara a spune in ce calitate.

Restulu raportului de aprópe o cóla nu mai are nici unu interesu pentru noi, ceea ce aflamu cu cale, este a mai însemná inca odata aici subscriptiunile :

Sibiú in 20 Mai 1777.

Baron Cristian Rall m. pr.,
General-Feldwachtmeister.

Gottfried G. Obst m. pr.,
Feld-Kriegscommissär.

Romanii din peninsul'a balcanica.

Cercetari de N. Popillianu.

Sub acestu titlu ne vení o carticica de 60 pagine 8-vo. In anii mai dincóce s'au mai vediutu câteva studii etnografice publicate despre asia numitulu poporú macedo-romanu sau cutiovlachu, dara tóte acelea differu nespusu de multu in informatiunile pe care le dau, éra anume relative la numerulu poporului macedo-romanu scriitorii publicisti diferu dela 100 mii pâna preste 1 milionu, in câtu mai pe urma nu poti dá crediementu la nici-unulu. Dn. Popilianu ne spune, cá a petrecutu mai multi ani in Peninsul'a Balcanica; tocm'a pentru acésta se ascultamu celu puçinu informatiunile dsale din prefatiune pag. 3, apoi notiunile generale pag. 7 si despre poporatiune pag. 17.

„Prefatia.

Modestele cercetari ce presintu astadi lectorului, sunt productulu unei petreceri de mai multi ani in mijloculu fratiloru nostri din Peninsul'a Balcanica. Totu ce se scrie in acestu opusculu este imaginea adevérulei si a realitatii; asi fi pututu se relatu multu si multe in acésta materie, imitându pe mai multi scriitori streini, cari s'au indeletnicitu a scrie despre Romanii, disi macedoneni, unii povestindu dupa audite, altii luându-se dupa scrieri anterióre, altii chiar' dusi de fantasii si ipotese. De-si o mare parte din acesti scriitori comitu erori mari, totusi prin faptulú cá s'au interesatu de Romanii cei uitati preste dunare, merita stim'a si respectulu ori-cârui Romanu, cáci, si dacá au gresitu, nesciinti'a a fostu de vina. Numai scriitorii greci sau greco-fili, condusi de scopuri politice, trebuescu esclusi din numerulu invetiatiiloru din occidentu. In nici unu punctu din Europ'a nu se vede tendinti'a extraordinara de a rapi nationalitatea unui intregu poporu, de a avea cutezantia a spune lumei intregi — unei lumi luminate — cá Romanii din Peninsul'a Balcanica sunt Greci. Europ'a, care incepe a vedea lamuritu in tabloulu etnicu din Peninsula, care incepe a distinge figurile neasemenate ce compunu acestu tablou, va sci se respundia neconsciinciosiloru scriitori si diplomati greci, cari presinta acestu tablou numai in colori si trasuri grecesci.

In multe opere, si chiar' didactice, se citește necontenitu, cá in Peninsul'a Balcanica sunt preste 3,000.000 de Eleni; o asemenea intunecare a adevérulei puru, am vediutu-o chiar' prin geografii de scóla, (vedi Cortambert); se nu ne miramu in sa. Numele de Elenu, nu are aci sensulu seu etnicu, Elenu insemneaza crestinu

ortodoxu, si in acésta conceptie, autorii din occidentu spunu adevéruleu. Romanii, Bulgarii, Albanesii si Grecii, cari compunu elementulu crestinu alu imperiului otomanu, sunt ortodoxi, tínu de biseric'a greco-orientala, dar' acésta forma de ritu nu impietéza cu nimicu in individualitatea lorú nationala. Aceste diverse semintii, cufundate in grosulu noru alu dominatiunei otomane, au remasu necunoscute in viéti'a politica, au existatu in sa in viéti'a religiósá si s'au manifestatu cá ortodoxi prin organulu patriarchiei grecesti din Fanaru. De aci deci, pentru lumea intréga, acesti Romani, Bulgari, Albanesi si Greci, nu sunt cunoscuti de câtu in form'a religiósá a bisericeii grecesci din Constantinopolu, adeca Greci.

In acestu secolu de lumina, in care a intratu Europ'a adi, in acestu secolu, cându semintiele uitate incepu a fi cercetate si indreptatíte dupa legi naturale, ortodoxii greci din Peninsula lupta cá sè se afirme si cá natie cu limba, cu moravuri si cu drepturi. a b antiquo respectate de tóte invasiile barbare, si in specialu de a Turciloru. Suntemu deci in ajunulu aparitiunei unoru ortodoxi Romani, ortodoxi Albanezi si ortodoxi Bulgari; ér elementulu grecu, fie din Fanaru, fie din porturile Mediteranei, fie din Greci'a, este in ajunu a se mângaiia cá celu puçinu — in timpu de mai multe secole — s'a leganatu in sperantia de a avea in fati'a Europei 3,000.000 de greci fabricati dupa calapódele, cá se nu dñu dupa potcapiile Fanarului si modelele picturei politice din Greci'a. La lamurirea socotelorú nationale si chiar' bisericesti, totu ce este grecescu in Peninsula, va avea mari greutati a da séma de cheltuelile facute.

Sunt multe de dísu in acestu capitolu, in sa scopulu miculu meu tratatu este altulu; in acésta restrénsa scriere, vorbescu mai multu de starea geografica si topografica a Romaniloru din Peninsula; 'mi propunu a aretá in scurtu localitatile ocupate de acesti Romani, relatiunile lorú comerciale si industriale, si in trecátu starea lorú sociala si politica. In a dóu'a a mea scriere ce va purtá titlulu de Patru ani in Peninsul'a Balcanica, voiú tratá amenuntítu despre limb'a, moravurile, datinele, music'a, dantiurile, costumele, credintiele, superstitiile si basmele fratiloru de peste Dunare. Intr'o a trei'a scriere Drepturile politice ale Romaniloru din Peninsul'a Balcanica me voiú incercá a aretá drepturile politice, legamintele Romaniloru acestor'a cu guvernulu otomanu si in specialu relatiunile bisericeii si scólei lorú cu patriarchi'a din Fanaru, precum si legaturile internationale cu conlocuitorii lorú din Peninsula.

Modestele mele cunoscintie si lips'a de complete acte si documente cerute pentru acestu sfársitu, 'mi voru face mare piedica, in sa voiú spune ceea-ce sciú si se póte dovedi cu probe netagaduite, lasându viitoriului sarcin'a a desgrop'a din mormentulu uitarei pe unu intregu poporu, icón'a stramosiloru nostri si sentinel'a latinitatei in Peninsul'a Balcanica.

N. Popillianu.

Notiuni generale.

Elementulu romanu numera multe colonii asediate in deosebite puncte ale Carpatiloru si Balcaniloru; coloniile romane, cari au ramasu isolate prin plaiurile si còm'a Pindului, constitue pâna acum unu obiectu de debateri asupr'a originei lor. Unii istorici — mai alesu germani — se încerca a constatá, cà Romani din Peninsul'a Balcanica sunt descendenti coloniloru trasportate de imperatulu Aurelianu in drépt'a Dunarii; alti istorici considera pe acesti Romani cá niste resturi ale legiuniloru romane, cari au stationatu in Moesi'a, Macedoni'a, Iliri'a si chiar' in Greci'a. Sunt de asemenea scriitori — mai cu séma greci sau greco-fili, cari emitu parerea, cà Romanii din drépt'a Dunarii nu sunt de càtu rezultatulu unui amestecu de greci si albanezi. Lasàndu si pe cei d'antàiu si pe cei din urma se discute asupr'a insemnatei cestiuni a originei Romaniloru din peninsul'a ilirica, noi putemu constatá, cà la alcatuirea acestoru colonii, au participatu doi curenti de colonizare, unulu viindu din valea Dunarii, ér' altulu viindu de-a dreptulu prin Iliri'a. Elementulu, care s'a invoitu a trece din Daci'a in drépt'a Istrului, espusu mai multu la capricile diverseloru invasiuni barbare, cari veniau din spre resaritu, a fostu constrènsu a se miscá necontentitu spre Balcani. Celu din Iliri'a, care a fostu mai multu feritu de invasiu, s'a mantinutu in vechile puncte ocupate de la inceputu si numai invasi'a Turciloru a contribuitu a-lu face se-si caute adapostu prin pozitii favorabile conservarii esistentiei sale individuale nationale.

Cá si multe epoce ale vietii nationale si politice ale Romaniloru din Daci'a, totu ast'-feliu cea mai mare parte a trecutulu politicu alu Romaniloru din Peninsul'a Balcanica este necunoscutu sau reu cunoscutu. Afara de cunoscintiele istorice pe cari le posedemu din epoc'a bizantina si a domniei disa romana bulgara, abia câte unu scriitoriu sau calatoriu ne vorbescu de timpurile trecute ale acestoru Romani. Nu incupe indoiala, cà scriitori, si cronicari, evului-mediu au scrisu despre Romani, in sa pâna acum zacu in intunericulu necunoscutulu, cá multe din documentele si actele privitoare la istori'a Romaniloru. Isvórele istoriei Romaniloru va trebui se le cautamu in analele séu archivele Austriei, Italiei, Greciei si mai cu séma ale Turciei, sub a carei stapanire au petrecutu mai multu. Este bine se luamu a minte cându citimu scrieri asupr'a Romaniloru, càci puçine sunt juste si reale; cele mai multe sunt o confusie sub punctulu de vedere etnicu si istoricu.

Intre scriitorii si hartografii moderni cari s'au ocupatu mai cu dinadinsulu de Romanii din Turci'a, avemu a numera putini; si acesti'a germani. Vestitul cartografu alu peninsulei elenice, Kiepert, ale carui opere sunt atàtu de pretiuite, intr'o carta etnica a acestei peninsule, nu vroesce se cunósca pe Romani, si fi imparte séu la Greci séu la Bulgari; asemenea eróre este greu de iertatu unui geografu seriosu, instruitu si care a depusu multe osteneli si a cheltuitu multu timpu spre alcatuirea unei charte juste si apropiate de adevèru a im-

periului otomanu. O charta austriaca, a Statului-Majoru, cea mai amenuntita a Peninsulei, de si este cu totulu streina sub punctulu de vedere etnicu si politicu, totusi este singur'a buna de consultatu.

In genere Romanii din penisula sunt cunoscuti in tièra cu numele de Romani din Macedoni'a; faptul pozitivu este, cà acesti Romani se intindu nu numai in acèsta provincie, ci si in celelalte, cari alcatuscu actualulu imperiu otomanu, in Iliri'a si Dalmati'a, in Serbi'a si Bulgari'a si in Greci'a. Ei incepu a se areta de la culmea Cear-Dach si in directi'a ramificatiunii Balcaniloru, pe plaiuri si pe coline intàlnimu comune romanesce. Cu càtu ramificatiile muntiloru se apropia de Archipelagu, cu atàtu elementulu romanu devine mai pronunçiatu. Este in sa mai aglomeratu acestu elementu pe pantele Balcaniloru, cari strabatu centrulu si nordulu Macedoniei, unde se lasa la Adriatic'a; aci Romanii traiescu in armonie cu Albanezii. Putemu considera in sa ca centru de Romani, ramur'a Balcaniloru ce strabate mijloculu Macedoniei si se perde in Chalcidica si golfulu Salonicu. Din centrulu acestei provincii, continuàndu sirulu muscelorulu ce se léga cu Pindulu, elementulu romanu devine in adevèru puternicu, pre lângu muntele Gramost'a, care facèndu o cotitura spre sudu se prelungesce in Greci'a; tiindu còm'a Pindului atàtu versantulu de apusu càtu si celu de resaritu este totu ocupatu de Romani; chiar' si pe bratiulu care formèza Olimpulu si la pólele lui sunt orasie romanesce. Muntele Pindu duce cu elu pe Romani pâna in Greci'a. Afara de aceste puncte, Romani, sunt respanditi prin câmpiile Seresului si ale Salonicului.

Sub punctulu de vedere topicu, coloniile romane ocupa anume pozitii deosebite de acelea, pe care traiescu coreligionarii din Peninsul'a Balcanica. Nu se potu vedea comune si orasie romanesce de càtu pe còm'a sau pólele muntiloru, pe dealuri isolate séu chiar' prin strèmtorile puçinu frecventate ale muntiloru. Acèsta caracteristica topica se esplica prin deosebit'a aplicatiune a Romaniloru de a-si conservá famili'a si individualitatea nationala. In mijloculu atàtoru elemente distincte de cari este incungiuratu celu romanescu, fatia cu greu'a dominiatiune a Otomaniloru, singur'a cale de scapare a fostu aceea a codrului verde. Cum-cà suirea spre inaltmea muntiloru este unu faptu din timpulu invasiei turcesce, se póte dovedi si prin aceea, cà mai alesu in Macedoni'a nici unu orasiu romanescu nu are odata de fundatiune mai veche de trei secole.

De asemenea comunele si orasiele romanesce sunt asediate mai desu pe lângu unu centru mai mare de populatie, care órecàndu erá locuitu de Romani. Intru acèsta ne vinu in ajutoriu si numele romanesce ce le pórtu centrele parasite, precum si traditiunea populara, cà in tr'o vreme a colu locuia ei. Totu spre sprijinirea celoru de mai susu, putem adauga, cà de cându aministrati'a turca a inceputu a se schimba in bine, Romanii, vechi locuitori si cultivatori ai câmpiloru fertile din Peninsula, se cobóra necontentitu spre câmpu, unde atàtea suveniru fi chiama-

In decursulu cercetariloru nóstre vomu aduce si alte probe asupr'a opiniunei emise.

Spre a fi pe deplinu edificati asupr'a constituirii populatiunii romane din Peninsula, trebuie sè se scie, cà sunt centre de populatie romanesci pure, adica locuite esclusivu de Romani si centre mixte, precum si mici colonii asediate prin orasiere insemnate ale Macedoniei, Epirului si Tesaliei. Pe càndu in orasiere si comunele pure romanesci, Romanii s'au conservatu in totulu intacti sub tóte punctele de vedere, in cele mixte, multe din obiceiuri, costumulu si chiar' limb'a au fostu influentiate de elementele streine.

Populati'a.

Din tóte statele Europei, celu mai inapoiatu in privinti'a organizatiei — mai alesu civile — este acel'a alu Turciei; de aci decurge, cà in materie de statistica sub tóte punctele de vedere, este greu de vorbitu. Condiciile starii civile, cari sunt unu productu alu civilizatiei, nici nu sunt cunoscute in imperiulu otomanu; condicile de plat'a contributiiloru nu potu fi luate cá norma la numerulu populatiei, de óre-ce contributiile directe si indirecte nu se percepu anume pe persóna, ci pentru fiecare comuna este desemnata o suma proportionala cu numerulu locuitoriloru, care numeru este facutu de primariu, si nu incupe indoiala, cà primariulu fie-carei comune cauta a miciorá numerulu populatiei, cá ast'feliu se fia càtu de mica si sum'a de platitu cá contributie. Deci in actele administrative ale imperiului nu gasimu sorginti de statistica, sau déca voimu se le cautamu, le vomu avea vitióse. Din caus'a lipsei de isvóre statistice, a nascutu o mare nepotrivire numerica a populatiei la diferiti scriitori séu geografii, cari s'au interesatu de popórele din Peninsul'a Balcanica. Unii din acesti scriitori au datu cifre imaginare, altii le-au redusu sau umflatu dupa cerintie politice si cu anume scopuri; ast'feliu in geografiile grecesci si in scrierile politice alcatuite pentru statulu grecescu, numerulu Romaniloru ar' fi de preste o suta de mii; alti scriitori — partinindu pe Romani — îi ridicu la numeru de dóue milióne. La inceputu am spusu, cà este bine se fimu cu luare aminte càndu vedemu scrieri despre Romanii din Peninsul'a, si tocmai aci este locul se nu uitamu acést'a. Daca pe de o parte greco-filii au numeratu pe Romani cu mesur'a dupa calculele loru de pasiuni politice, pe de alta parte este dreptu se avemu in vedere, cà si partisanii Romanismului i-au numeratu cu mesur'a entusiasmului nationalu. Dupa tóte cercetările posibile, facute sau proprio visu, sau prin intermediulu autoritatiloru romanesci si prin preoti, cifr'a cea mai apropiata de adeveru, de realitate este de aprópe 1,000.000 asediate in orasie si orasiere prin deosebitele puncte aratate prin Balcani si Pindu. In Peninsula ei sunt cunoscuti cu aceste numiri: Turcii îi numescu Vlah si Olah; Grecii Vlahi; Bulgari, Vlah, Sintiari si Tientiari, mai alesu in Balcani; Albanezii îi numescu Vla. Este bine se observamu in trécatu, cà espresiunea albaneza Vala sau Vla insemnéza frate; si totu ase-

menea proverbulu albanezu: Shyp ede Vla, vála, adeca Albanezulu si Romanulu, frate. Romanii se numescu pe sine in tóte partile, a-Român. Sunt cunoscute in Turci'a mai multe grupuri de Romani cu deosebite porecle sau pronumi; ast'feliu avemu: Romani Moscopoleni sau Voscopoleni, cei din orasiulu cu acela-si nume si din imprejurime; voscopolenii au ántaie-tatea in cultura si civilizatie si vorbescu dialectulu celu mai alesu; apoi sunt Romani Gramosteni, adeca din coprinsulu muntelui Gramostea, deosebiti prin costum, dialectu si chiar' prin caracteru; apoi sunt Romani dela Pindu sau cu Sarica, unu vestmentu de tiesatura de lána; dialectulu romanu la acestu grupu a suferitu fórte multu de inriurirea celu grecescu. Apoi mai sunt Romani din tinutul Bitoliei, precum Crusioveni, Gopiseni. Acestia se deosibescu prin prea marea aplicatiune la comerciu si industrie. Dupa aceea mai trebuie se cunóscemu pe Romanii Farşiroti séu Farşilioti, cari sar' numi ast'feliu dupa-o localitate Fraşea din Albani'a; acesti'a se deosebescu prin dialectulu aspru si puru romanescu; prin costumulu loru, si chiar' prin viéti'a sociala; ei petrecu nomazi cu turmele loru pe tóta Peninsul'a, începédu din Albani'a si pâna la limitele Greciei; une-ori trecu si in Greci'a si Bulgari'a. Ca cei mai apropiati de Farşiroti sub tóte punctele de vedere sunt Romanii Muzàchiari, adeca din Muzachi'a, tinutu in Albani'a, ocupatu de acesti Romani. Atátu tiér'a loru càtu si insisi ei sunt puçinu cunoscuti; ba se crede cà nici nu recunosc autoritatea otomana, ci ducu o viétiá independenta, cà si multe grupuri de Albanezi. Acesti Muzachiari, unu tipu de frumsetie si barbatie, rare-ori se cobóra in campile Macedoniei. Apoi sunt Motiani. Nu mai puçinu vrednici sunt de cunoscutu asia numitii Sarcaciani séu Arvanito-Vlahi, cum îi numescu Grecii; ei vorbescu dialectulu grecescu, si cu tóte acestea in totu se asemana cu Romanii; ducu viétiá nomada, si-si construiescu nisce colibe tiuguiate, de forma conica, numite cucuvitia. Mai este unu grup de Romani spre apusu de Seres, cari au conservatu aprópe intactu dialectulu din Romania. Si pentru cà pomenimu aci de grupurile de Romani din Peninsul'a Balcanica, putemu citá si pe Romanii turciti, asediate in mai multe comune pe pólele si la piciórele muntelui din Caragiov'a, unu síru care trece pe la orasiulu Voden'a si se cobóra spre Seres. Nu se cunósee epoc'a trecerii acestoru Romani la mahomedanismu, nici impregiurarile ce au contribuitu la acésta. Traditiunea spune, cà unu episcopu grecu, din acésta eparchie, condusu de scopuri meschine, a imbratosiatu mahomedanismulu si cà populati'a l'a imitatú. Mai lesne este in sa de crediutu, cà nevoile au fostu caus'a care i-a constrinsu la schimbarea religiei. De altminteri vorbescu romanesc, si si-au conservatu dialectulu mai apropiatu de celu din Daci'a. Se ocupa cu meserii si mai alesu cu agricultur'a; cá orasie mai insemnate sunt: Nànt'a, Osiani si altele.

Acum, dupa-ce am cunoscutu mai multu séu mai puçinu pe Romanii din Peninsula, voindu a face unu

tablou statisticu comparativu, intre deosebitele rase cu care traiescu Romanii, am avea urmatóarele cifre:

Romani	1.000.000
Albanezi preste	1.000.000
Bulgari	1.200.000
Greci	400.000
Turci	1.000.000
Totalu	4.600.000

adeca o populatie de peste patru milioane si siase sute de mii; la acést'a adaugéandu-se populati'a mixta de Armeni, Ebrei, Tigani si de alte nationalitati, vomu avea cifr'a de cinci milioane, populati'a totala a Turciei. Din numerile de mai susu se vedé, cà in privinti'a populatiei, Bulgarii ocupa primul locu; apoi Turcii, Romanii si Albanezii sunt aprópe egali si cà in ultimulu locu se gasesce gint'a gréca. Putemu observá aci, cà in unele statistice si chiar' càrti didactice, se vede cifr'a de 1.400.000 de Greci in Peninsul'a Balcanicá; cifr'a este justa cu observatiunea cà din acésta suma sè se scadia 1.000.000 de Romani, pe cari Grecii nu voru cu nici unu pretiu a'i socoti de Romani.

Sfarsindu cu capitolulu acest'a, trebue sè adaogamu, cà in cifr'a de Romani mai susu aratata, nu intra Romanii de pe lángha Adriatic'a, precum si cei din Greci'a. Romanii de pe litoralulu Albaniei se ocupa mai in specialu cu comerciulu — mai alesu cu Itali'a — ér cei din Greci'a cu cultur'a viteloru. De asemenea, insemnate colonii au trecut in Bulgari'a, de cându acésta tiara s'a declarat independenta.

Cutio-Vlach si Cara-Vlach. — Romanii din Peninsula mai sunt gratificati cu porecla de Cutio-vlah, precum si cei din Daci'a cu aceea de Cara-vlah. Ambele epitete se par' cà contínu o derisiune pentru Romani, si cu tóte acestea ambele epitete esista scrise chiar' in actele oficiali ale imperiului otomanu. In ori-ce cercetari a vre-unei materii, de multe-ori etimologi'a unui cuvèntu ne lamuresce pe deplinu cunoscintiele. Epitetele Cutio-vlah si Cara-vlah sunt expresiuni de origine turca si au sensu politicu si etnicu de mare insemnatate pentru Romani. Vorb'a Cutio este o coruptiune a cuvèntului turcu Kiuciucu, care insemnéza micu. Vorb'a Kara in limb'a turca nu insemnéza numai negru, ci in sensu mai largu esprima si multimea, puterea; deci Kiuciuk-vlah se traduce prin Romani'a-mica si Kara-vlah corespunde cu Romani'a-mare. Acum cunoscèndu sensulu etimologicu alu acestoru expresiuni, putemu se le facemu lesne istoriculu. Se scie cà Turcii au cunoscutu si au fostu in relatiuni politice atátu cu Romanii din Daci'a, càtu si cu cei din Peninsula, si a fostu cev'a fórte naturalu, ca pe cei d'antài se fi deosebésca cu epitétulu de Kara, ér' pe cei din urma cu epitétulu de Kiuciuku.

Prin urmare, in locu de a crede, cà cei cari ne numescu Kara si Cutio-vlah ne facu o ofensa, din contra trebue se suridemu de ignorantia loru."

Acte oficiali aflate in colectiunea lui G. Sincai relative mai alesu la scótele din Blasiu.

In Nr. 6 alu acestei foi periodice amu promis, cà dupa-ce vomu comunica in limb'a nóstra coprinsulu acteloru oficiali relative la afacerile scolastice din dílele lui Georgie Sincai, pe acelea-si le vomu dá totu acílea si in textulu loru originale. O facemu acést'a cu atátu mai vértosu, cu càtu chiar' si pàna in diu'a de astadi unii adversari obstinati inca totu mai striga, cà G. Sincai nu a documentatu cele ce a scrisu si aparatu in viéti'a sa.

Documentele originali copiate de càtra noi din archivulu episcopiei gr. cat. dela Oradea nu se aflau puse in ordine chronologica asia cum ne-amu adoperatu noi a le trece in estrase romanesci din Nr. 5—6—7—8. Aci le punemu in ordinea in care le-amu aflatu noi; istoriculu care va voi a le folosi, usioru le va citá pe fiecare la locululu unde-i va conveni.

Adress'a comitatului Albei inferióre càtra episcopulu Grigorie Maioru a. 1777.

Excellentissime Dne Episcopo Domine nobis Gratiosissime!

Intuitu erigendae Scholae Normalis, anteriores ordinationes suas Excelsum Regium Gubernium iterare dignatur, in Conformitateque Benignae Suae Majestatis Sacrae Intentionis de extractione commoditatum praescriptarum vult ut anteriores Ordinationes debitum sortiantur effectum, ea propter peroficose requirendam habuimus Excelentiam Vestram, ut dum et quando operarii Manuales ad id opus perficiendum ex parte Cottus: praestandi neccessarii forent, vel dum manus operi admovebitur, dignetur cointelligenter nobiscum esse, et juxta Altissimas Ordinationes ea quae demandata sunt, non deerit Tabula Continua praestari facere. In reliquo Gratiis enixe commendati manemus. Excellentiae Vestrae humillimi servi: Tabul: Contin: In Cottu: Albae: Infr: Sessione Tabulari Die 7-a Mart: 1777 N. Enyedini celebr:

Copia Cossionis Gublis dto 9-br. 1776 Nr: 5065 eman: PP. Relationem D. Vestrar: intuitu erigendae in Possessione Balásfalva Scholae Normalis, in effectum 'Ordinationum Gublium succesive editarum submissam, accepit Gubernium, cognitaque ejus continentia iisdem per Praesentes reponendum duxit; Quatenus demandato operi intenti esse officii sui ducant, tanto quidem magis, quod Mattas Sua Sacra: praescriptar: Commoditatum exstructionem, repetitis vicibus urgere dignata sit. Sic facturis Sig: Nic. C. Bethlen m. pr. M. de Sonnenberg. Secr.

4391. Excellentissime ac Illustrissime Dne S. R. I. Comes et Thesaurarie Regie! Excelsum item Thesauriale Consilium! Domini Domini mihi Patroni Gratiosissimi. Resolutis, ac erectis anno praeterito per Clementiam Caesareo-Regiam duodecim Scholis Valachico-Nationalibus, Excelsum Regium Gubernium Gratiosae ordinare dignatum fuerat, ut Magistri pro iisdem scholis Constituti salaria sua In quinquaginta Rfloreis annuis consistentia e Cassa solutoria Cibiniensi perciperent, quae Gratiosa RGubernialis Ordinatio cum ob distantiam locorum, in

quibus praedictae scholae fixae sunt, suum effectum sortiri difficulter quiverit, et queat, Rmus: Dnus: Supremus Scholar: Nationalium Inspector praevisis adhuc tunc difficultatibus, quae ex ejusmodi Locor: lonquiquitate oriundae erant, impetraverat consignationem pro nonnullis, ut scilicet eorum Magistri in Locis, in quibus fixae sunt, solvantur, prouti et solvuntur, de septem autem, ut pote: de Magyar-Régeniensi, Nagy-Nyulasiensi, Székiensi, Nagy-Somkutensi, Szántoensi, Nagy-Almásiensi, et Abrudbányensi altum fuit silentium, ob eamquae rem ipsam harum Magistri ad hoc usque tempus coacti sunt sua salaria e cassa solutoria Cibiniensi percipere, sane non absque gravi incommodo pro angariis negligere debuerunt; quod incommodum facile tolleretur, dum modo e propinquiori aliqua Cassa possent suas angarias excipere. Eorundem itaque commodo ab officio consulturus humillime supplico Excellentiae Vestrae et Excelso Thesauriali Consilio, dignetur Gratiose ordinare, ut possint deinceps praefati Magistri sua salaria excipere e sequentibus Cassis: MRégeniensis et Nyulasiensis a Commissario Bistritiensi; Székiensis, ab eate Provisore Fiscali; N.-Somkutensis a Salis Perceptore Dés-Aknensi; Szántóiensis, et Nagy-Almásiensis a Salis Perceptore Szilágy-Somlyóiensi, Abrudbányensis autem ab eate Spano Fiscali, vel a Provisoratu Zalatnensi. Quam Excellentiae Vestrae, et Excelsi Thesaurialis Consilii Gratosam Ordinationem dum humillime praestolarer, in profundissimo venerationis cultu emorior. Excellentiae Vestrae. Exc. Thesaurialis Consilii. Balásfalvae 26-a Növ. A 1785 clientum infimus Georgius Sinkai mpr. Primarius scholae Nat. Balásfalvensis, et reliquarum Valachico Nationalium Director.

4391. Resolution. Bittsteller wird mit dieser seiner Vorstellung an dass Königl Gubernium um so mehr verwiesen, als einerseits sonder dessen Disposition in dem einmahl bestimmten und bey der Caal Cassa angewiesenen Statu Personali nichts abgeändert werden mag, andererseits aber aus jenen von Bittsteller aussersesehenen Saltz-Ämtlichen und Provisorats-Cassen bei dem Umstand, dass deren Gefällen schon a 1-a 9-ber d. f. angefangen, pro Montanistico gewidmet seiend, ex parte Caali keine Anweisungen mehr beschehen können. Geben von dem Kaiserl: Königl: Thrat, Herrmanstadt den 2-ten X-ber 1785 Georg Linkai. Ignaz Sterzing.

4818. Reverendissime Domine Episcopo, Nobis Observandissime! Sacratissima Sua Majestas pro illa, qua in subjectum sibi populum intense fertur benignitate, Benigno sub 28-a Apr. a. c. edito Rescripto Regio inter reliqua momenta, quibus ampliacionem methodi scholarum Normalium intendit, clementer resolvere dignata est, ut pro gente Valacha Duodecim primariae Scholae Triviales erigantur, pro quibus etiam 600 fnos benigne applacitavit, jussitque, ut ad tenorem Decreti Regii de 6-a Aug: anni praetenti exarati, loca, in quibus hae scholae introducendae sint, per Ptit. DVtram designentur, ac idcirco ad Regium hocce Gubernium referatur, salarium porro singulis Ludimagistris a 1-a 9-bris a. c. in 50 fnis: e fundo scholar: Nationalium exolvatur; clementer insuper resolvit, ut scholae principali Balásfalvensi una adhuc

Classis cum Magistro 100 Rflor salario fruituro addatur; dum itaque praeattacti sub 6-a Augusti a. p. exarati Decreti Regii puncta 7. et ultimum cum Revdissima DVstra communicanda esse duxit Gubernium, eidem simul intimare voluit, quatenus altissimae huic suae Majestatis Resolutioni se conformare noverit. In reliquo solita observantia manemus Reverendissimae DVstrae obligatissimi B. Samuel de Brukenthal, David Székely, Adam Veres secr. E Regio N. Principatus Tranniae Gubernio. Cibinii 22-a Iunii 1784. R. Dno Eppo Fagarasiensi.

4818. Extractus e Benigno Decreto Regio, Puncti item Septimi. Ad economicam scholarum pagensium directionem quod attinet: illam in locis Patronos non habentibus, modalitate hactenus observata, pro futuro quoque provideri, Communitatibus tamen serio injungi benigne jubemus, ut aedificia scholastica in bono semper statu conservent, ac Ludimagistris plus aliquid subsidii, quam hactenus in naturalibus, et victualibus praestent. Id, quod tam quoad instructionem, quam vero conservationem aedificiorum, et sustentationem Ludimagistrorum, per ineundum inter communitates et Directores, aut Inspectores locales, ad normam Regni Hungariae, Contractum, oportunissime stabiliri poterit. Sicubi vero Patroni reperirentur, ii per Supremos Circulorum officiales aut Primarium Scholarum Nationalium Inspectorem, aut ipsos etiam Parochos modis persvasoriis ad meliorem Ludimagistrorum et scholarum nationalium dotationem inducendi erunt. Duodecimo: Ne apud eos, qui ad Gymnasia transituri sunt, institutio in scholis normalibus hausta inutilis evadat, mutuus inter scholas utrasque nexus, per antecedaneas benignas Ordinationes Nostras stabilitus exacte observandus, atque ut pueri in scholis normalibus ad disciplinas, quas in Gymnasio discere debent, plenius combibendas aptentur, curandum, invigilandumque erit, ut nemo puerorum ad Classes gymnasticas admittatur, qui in schola aliqua principali omnes tres Classes cum fructu non absolvit, et desuper aut primarii Inspectoris aut Directoris testimonium non produxerit.

8933. Sacrae Caes: Regiae et Aplicae: Mttis: Archiducis Austriae MPpis: Traae: et sicularum Comitibus etc. DDni nostri Clementissimi nomine. Rdo Georgio Sincai, nationalium Scholarum Balásfalvensium Directori intim: Ex motivis per DVtram in supplici Sui horsum porrecto memoriali adductis RGubernium interea etiam, donec relatio Commissariorum de fundis Balásfalvensibus submissa fuerit, pro intertentione DVtrae: usque ad 1-am Nbris e fundo scholarum Nationalium 30 fnos: assignasse et medio Incl. Thesaurariatus Regii e Cassa Camerali ex solvendos sub hodierno disposuisse, eidem pro notitia hisce significatur. E. Regio M. Pptus Tranniae Gubernio Cibiny ³⁰/₁₇₈₄ 7 br: B. S. de Brukenthal mpr. David Székely, Antonius Horváth secr. mpr.

7849. Sacrae Caes: Reae: et Apost: Mattis: Archiducis Austriae, MPpis Tranniae et Sicularum Comitibus, DDni nostri clmssimi Nomine.

Reverende nobis Honorande! Salutem et gratiae Cao: Regiae Incrementum! R. D. Iosepho Mártonfi Pri-

mario Scholarum Nationalium Inspectore, ex 15 aureis, per RDVtram pro revisione librorum petitis ob moderatam fundi scholastici angustiam 24 fl. solum pro charta, et scriba resolvendos esse praesentante, requisitum esse I. Trtum Reg. ut praescriptam hanc 24 fl. summam prae-vium in finem RDVtrae exolvendam ex fundo scholar: nationalium disponat; Quod ipsum Eidem hisce praescribendum esse duxit Gubernium. Sic facturo alte fata sua Mtas Ssma benigne propensa manet. E. R. M. Ptus Tranniae Gubernio. Cibinii die 26 Augusti 1784 LB de Brukenenthal mpr. Stephanus Koszta mpr. Georgio Sinkai Directori Scholae Balásfalvensis.

1430. L. 52. Dem Director der Blassendorfer Haupt-Schule. Das königl. Gubernium hat missfällig vernommen, dass derselbe seinem Bischoffe nicht mit der gehörigen Ehrfurcht und Bescheidenheit begegne, auch in andern Fällen bisweilen das erforderliche Decorum aus den Augen setzen solle. Gleichwie derselbe nun durch dieses ein, seinen Pflichten entgegen gesetztes Betragen äussert, eben so werden ihm seine Vergehungen ernstgemessenst hiemit verhothen, und derselbe ermahnt sein Betragen ferners hin der Erwartung entsprechend einzurichten, wie es sein Stand, seine Verhältnisse, und das beste des Schulwesens, das immer sein Haupt-Augenmerk seyn muss erfordern. Von dem k. Siebenbürgischen Landes Gubernio. Herrmanstadt. Bánffy mpr. Ign. v. Sternen. (necdescifrabili) mpr.

2226. Excellentissime ac Reverendissime Domine Episcopo Nobis Observandissime! Communicatur in advoluto Extractu Exlittiae Vestrae tenor Benigni de 12 Mensis Decembris anni praeteriti 1781 circa Professorum denominationem, scholarum erectionem, et Normalis Methodi introductionem exarati Regii Rescripti, ea cum intimatione, quod pro Catecheta in promptu sit Balásfalvae Pater Georgius Sinkai Hieromonachus jam antea in schola Normali Viennensi ad Methodum instructus. In reliquo solita observantia manemus. Excellentiae Vestrae obligatissimi B. S. de Brukenenthal mpr. E. Regio M. Pptus Tranniae Gubernio Cibiny die 9-a Aprilis 1782.

Copia 2226. 390. Extractus. Professores pro scholis tam humanioribus, quam altioribus Balásfalvae docendis ex ipsorum gremio denominandi erunt, hos proinde Episcopus pro unius cujusvis capacitatis ratione neo denominatae studiorum commissioni pro aprobatione, et confirmatione proponet, confirmatus autem sine vestro Gubernii nostri Regii consensu a Cathedris in posterum non amovebit. Localem scholarum ejatum Directionem Episcopus, super-attentionem autem memorata studiorum commissio geret, qua repetita circa modernum illarum statum, et constitutionem ab Episcopo repraesentatione, futuram regulationem normae quoad scholas humaniores a nobis generaliter praescriptae attemperabit, et informationem suam desuper medio Vestri nobis suo tempore submittet. Quoniam autem Comissariorum relatio perhibet numerum studiosae juventutis Balásfalvae ita acrevisse, ut novae ibidem scholae erigi, et respective aedificium pro scholis hactenus destinatum ampliari debeat; hinc vos Gubernium Nostrum Regium medio comissionis studiorum planum

scholarum erigendarum una cum expensarum in illis insumendarum calculo elaborari facietis, elaboratum vero pro altissima aprobatione nostra submittetis. Et cum ob copiosum juventutis numerum scholarum etiam trivialium necessitas adesse exponatur, benigne simul annuimus, ut individuum in methodo normali, et linguis Balásfalvae necessariis probe versatum cum annuis 150 fl. e fundo scholarum normalium praestandis constituatur, ea tamen cum conditione, ut eidem congrua habitatio, et dimensum in naturalibus ab Eppo praestetur. Pro Catecheta autem Episcopus unum e Hieromonachis, qui alioquin vi litterarum fundationalium juventutem in religione erudire tenentur, absque speciali salario denominabit, et necessitate ita exigente pro uberiori methodi normalis haurienda cognitione ad scholam principalem Cibinii constitutam prae-vie inviabit. Iosephus mpr. Thadeus Baro a Reisbach mpr. Ad Mandatum sacrae Caes. Regiae Majestatis proprium. David Székely mpr.

8099. Sacrae Caes. Regiae, et Apostolicae Majestatis, Archiducis Austriae, Magni Ppis Tranniae, et Siculorum Comitatus Domini Domini Nostri Clementissimi Nomine! Georgio Sincay Scholarum Graeco-Catholicarum Directori intimandum! Siquidem juxta Ordinationem Gubernialem de 2-a 9-br Nr. 7836 a. pr. exaratam expressis cautum sit verbis, ut adjuta eorum qui e fundo aliquo publico sub publica administratione existente relati Parochi, Professores aliique sua perceperint salaria, ad ratam alicuius Jurisdictionis eo minus trahantur, quod adjuta haec, occasione generalis per SS. SS. et OO. factae repartitionis e toto quanto subsidionali jam detracta sint et residuum tantum ad Comitatus, Sedes, Districtus, et loca Taxalia adrepartitum habeatur. Hinc minus recte quidem factum est, quod a DVtra salarium suum e fundo Fundationali percipiente subsidium bellicum procentuale desumptum sit. Quanto tamen hoc jam semel persoluto Inspectori scholarum Nationalium DVtra nihil dependendum habet; Reliquos vero Professores per DVtram horsum insinuos a persolutione ratae in illos cadentis R. Gubernium contra II. SS. et OO. determinationem dispensare eo minus potest, cum secus in toto quanto subsidionali, in quo horum quoque Professorum adjutum continetur, defectus oriretur. Id quod DVtra ad submissam sub 26-a proxime evoluti mensis Septemb: in predicto negotio petitionem hisce rescribitur. E. Regio M. Pptus Tranniae Gubernio, Claudiopoli Die 10-a Octobr. 1793 Wolffgl. Kemény mpr. Dávid Székely. J. Bedeus de Scharberg mpr.

Excellentissime Dne Episcopo Dne Nobis Gratio-sissime! Commissionem Excelsi Regii Gubernii innuisse exstruendae in Balásfalva scholae Normalis prius communicatam, denuo humillime Excellentiae Vestrae advolvimus, enixe orantes, ut cum Excellentiam Vestram qua Possessorem, Negotium maxime respiciat; in conformitate ejusdem Cossionis suam eatenus cointelligentiam dignetur nobis non denegare, quo Jussis superiorum satisfacere non desimus. In jugi Veneratione perseverantes Excellentiae Vestrae e sessione Tabulae Cont. judic. Cottus

Albae Infer. 11-a 7-bris 1776 opp. N.-Enyed celebr. humillimi servi Tabula Cont. Iudria Cottus Alb. Infer.

Copia Cossionis Gblis ddo 21-a Julii Aj 1775 et Nro. 4333 emanatae PP. Promptitudo, quam Dvstrae circa exstruenda ad usum normalis scholae in Balásfalva aedificia, in sua de 13-a proximius evoluti Mensis Juny submissa Relatione appromittunt, grata Gubernio fuit: Quia tamen in conformitate B. Rescripti Regii, omne id, quod nomine Materialium venit, operae item Manuales et Currules a Communitate et respective Possessoribus Locorum, in quibus eiusmodi Scholae exstruendae sunt, praestandae veniant, Gubernium impositum opus hoc, in alios rejicere, et a praestatione Lignorum eos, quorum intererit dispensare non potest. Necessarium itaque videmus, ut Dvstrae cointelligenter cum communitate et respective Possessore, hunc in finem sedulo cooperentur, quo facto merces Murarii suo tempore e fundo, qui per suam Mattem indigitatus est, dependatur. Sic facturis etc. Br. S. Brukenenthal m. p., Jos. Molnár Secr. m. p.

133. Excelentissime Domine Episcopo Fogarasiensis! Nobis observandissime! Quandoque dein(?) ex Repraesentatione Tabulae Continuae Com. Albae Infer. via Gubernii Commissioni huic exhibita observatum esset Excelltiam Vtram medio dictae Tabulae super eo requisitam extitisse, ut circa erectionem in oppido Balásfalva Scholae Normalis, modalitatem praestandi succursus animi sui sensa operiret, nullam huc adusque sui declarationem respectu praemissorum mentionatae Tabulae continuae exhibuisse, eandem per psentes officiose compellendam duxit Commissio, ut pro accelerando altissimae voluntatis effectum indilatam cum repraesentante Tabula cointelligentiam fovere, deque effectu Commissionem informare ne gravitet. In reliquo solita observantia manemus Excellentiae Vtrae paratissimi Nic. Bethlen. Josephus LB. Miske m. p. In Publico Ecclesiasticis rebus die 22-a Febr. 1777 EMD. Eppo Fogar.

8680. Sacrae Caesareo Regiae Apostolicae Majestatis, Archi-Ducis Austriae, Magni Principis Tranniae, et Siculorum Comitatus et Domini Domini nostri clementissimi nomine. Reverende, nobis, honorande! Salutem, et Gratiae Caesareo Regiae incrementum: Patre Georgio Sinkai Directore scholae ejatis nationalis necessitates ejusdem scholae, Magistrorumque, et sui ipsius horsum repraesentante, sequentia ad eum medio R. D.-Vestrae rescribendum duxit Gubernium, et quidem; quod necessaria pro scholarum earundem Magistris subministranda attinet, ad factam eatenus per R. D. Josephum Mártonffy repraesentationem J. Thesaurarius Regius sub 5-a mensis Decembris a 1782 requisitus est; ulterius autem eidem Patri Sinkai committi, ut pro necessaria scholae Instructione, ut sunt scamna, et mensae, necessariarum expensarum calculum pro ulteriori disponendorum dispositione submittat, quae abhinc adsignari tanto magis poterunt, quod erectis subinde juxta altissimam intentionem Balásfalvae scholis eo haec transferri facile poterunt. Quod porro reliquas adsignatarum pro scholis commoditatum reparaciones attinet, requisitus est sub hodierno I. Regius Thesaurarius de ordinanda reparandorum reparacione,

quemadmodum etiam de assignando in rationem uxorati Ludi Magistri hospitio. Quod denique requisita minora concernit, in rationem earundem scholarum ad analogiam Cibiniensium, et Claudiopolitanarum 20 fl. annuatim erga quietantiam P. Georgii Sinkai e Cassa scholarum nationalium adsignati sunt. Quosuper praelaudatus Thesaurarius sub hodierno requisitus etiam extitit, quod eidem Patri Directori Dvtra ea cum ulteriori declaratione intimandum habebit, quod expositae per eundem excursions, nisi per R. D. Josephum Mártonffy Primarium Scholarum nationalium Inspectorem pro necessariis horsum representatae fuerint, locum penitus nullum habeant, prouti etiam salarium ipsi juxta tenorem B. de 12-a Decembris a. 1781 exarati Regii Rescripti nullum competit. In reliquo altexata sua Majestas SSma benigne propensa manet. E Regio Magni Ppatus Tranniae Gubernio. Cibinii die 27-a Mensis Decembris A. 1783 Br. S. de Brukenenthal.

7329. Sacrae Caes. Reae et Apost. Mattis A. Ducis Austr. M. Ppis Trannae et Siculorum: Comitatus Dni Dni Nri Clementissimi Nominis!

Reverende Nobis honorande, salutem et Graae Caeao Reae Incr.! Reverendissimo Dno Scholarum Nationalium Primario Inspectore informationem suam circa easdem scholas horsum exhibente R. P. Vrae intimandum habuit Gubernium: Scholam nationalem Balásfalvensem in duas Classes dividendam ac inter primarias censendam esse; cuius Cathecheta juxta anteriores ordinationes P. Georgius Sinkai, ejus etiam Directorem localem agat, debitamque erga Episcopum ut Directorem Regium, et erga Primarium Inspectorem scholarum Nationalium exhibeat subordinationem. Pro Magistris vero eo destinatos esse Joannem Pap et Samuelem Kolthor, quorum singuli salarium e fundo scholarum nationalium per 75 fnos habituri sunt. Deputatum autem in frumento, et Lignis a Dno Episcopo Fogarasiensi promissum ex aequo inter se partientur. Interim vero quoad novum scholarum aedificium perficietur, de habitatione, et commoditate ad docendum, iisdem per R. P. Vram providendum esse. Sic fac. atef. Sua Mtas sacratissima bgne propensa manet. E Regio M. Prptus Traae Gubernio. Cibinii die 15-a 8-bris 1782. B. S. de Brukenenthal m. pr. Rdo Patri Ignatio Darabant Vicario generali Unitorum.

⁸⁸³
L. 26 Dem Blasendorfer Hauptschul-Director Georg Sinkai.

Es haben allerhöchst Seine Majestaet mittelst eines unterm 9-ten Jänner d. J. herabgelangten hohen Hofdecretes allergnädigst zu befehlen geruhet, dass da die eigentliche Absicht bei den Verzeichnissen der Jünglinge, welche von den Normalschulen in die Gymnasien übergetreten sind jene seien, den Beweiss zu geben, dass kein Jüngling ohne Kenntniss der Deutschen Sprache in dem Gimnasial-Unterricht sei angenommen worden, dieses aber aus den anhero eingeschickten und von diesem kön. Gubernio zum Allerhöchsten Hof beförderten derlei Listen nicht zu ersehen ist, so habe dieses kön. Gubernium darauf zu sehen, dass künftig die Vorschrift hierüber auf eine bestimmte, genaue und zuverlässliche Art befolget werde.

Welche Allerhöchste Willensmeinung ihm Schul-Direktor zur Belehrung der demselben untergebenen Schullehrer mit dem Beisatze hiemit bedeutet wird, dass selber ein besonderes Augenmerk dahin zu richten haben werde, dass die deutsche nebst der Muttersprache auch in den Lateinischen Schulen geübt werde, um dass die Jugend die in den National Schulen erlernte Sprache nicht vergessen solle. Von dem kön. Sieb. Landes Gubernio Hermannstadt den 8. Febr. 1788.

Graf Georg Bánffy, m. p. David von Vajna, Secr.

Epistola despre academi'a romana.

Bucuresci, 3 Aprilie st. n. Lucrarile din a. 1884 ale academiiei romane de sciintie potu se fia cunoscute lectoriloru din publicarea raportului anuale, lungu si interesantu alu dlui secretariu generalu Dim. Sturdz'a, carele in timpulu de fačia este si ministru alu culteloru si alu instructiunei publice. Acelea-si lucrari inse cei interesati de progresulu sciintieloru in Romani'a le potu acuma cunósce si mai pe largu din Anali seri'a II. tomu VI sect. I. (partea administrativa si desbaterile) 1884, care se potu avé sau de a dreptulu dela cancelari'a academiiei, sau prin vre-o libraria. Nu este asia cu lucrarile din anulu acesta. Nu sciu ce 'ia casiunatu pressei periodice de aici, cá cu esceptiune de vre-o dóue trei diarie, celelalte 16 cotidiane si altele 6 septemanale politice, cum si revistele de septemana si de luna in numeru de vre-o 18, nici macaru lucrari din siedintiele publice n'au inregistratu. Unor'a li se pare cá câte-va pasage din raportulu generalu ar' fi intiepatu amorulu propriu alu mai multoru literati. Se facuse adeca vorba multa despre convocarea congresului internatio-nalulu de antropologia si archeologia preistorica la Bucuresci. Ministeriulu ceruse in acésta cestiune parerea academiiei, care inse dete din partea sa unu respunsu negativu, motivatu. Casulu acest'a fu impartasitu si adunarei generale in prim'a sesiune din 3 Martiu n. prin organulu secretariatului, carele dise in raportulu seu urmatóriele:

„... Amu constatatu cu toti nesuficienti'a miscarei literarie si scientifica in tíera la noi, si din acésta cauza ne-amu vediutu in neputintia de a aduná in tíera la noi pe invetiatii Europei si a-i primi in modu demnu si onoratoriu pentru tíera. In respunsulu datu ministrului instructiunei publice, prin care i s'a comunicatu parerea academiiei, amu atrasu tóta atentiunea guberniului asupr'a relei stari de lucruri, in care ne aflamu in privinti'a scientifica si asupr'a necesitatiei de a se dá unu impulsu solidu studiiloru scientifique in generalu si celoru privitóre la tíer'a nóstra in particulariu.“

Vede ori-cine, cá acestu veridictu alu academiiei romane erá o palma data cu dosulu manei la superficialitate, la plagatu si la pasiunea fatala a mai multoru asiá numiti literati, cari in positiunea loru asecurata din punctu de vedere materiale, isi perdu timpulu vietiei cu

politic'a de cafenele, cu intrige politice, cu caletorii séu cum le dicu ei voiagiuri de placere. Dara in acésta cestiune importanta pre cátu si delicata, academi'a in sesiunea actuala mai facu unu pasiu inainte. Conformu regulamentului, adunarea dupa-ce ascultá raportulu generalu, alege o comisiune de trei membrii cu insarcinare de a luá in revisiune tóte punctele raportului, adeca tóte lucrarile din 11 luni a le delegatiunei, a redactá despre acelea unu respunsu si a'lu citi cá raportu in un'a din siedintiele sale. In dorinti'a de a fi cátu mai impartiala, adunarea alese in acea comisiune trei membrii, unulu ardeleanu, altulu bucovinénu si altulu macedonianu; ardeleanulu totuodata cá raportoru. Acea comisiune scarmanandu bine raportulu generalu mai in tóte punctele sale, constata si ea intocm'a nesuficienti'a miscarei literarie si scientifique la romani, afla totusi, cá raportulu aci cam respira pessimismu, cá si cum reulu acest'a sau cá nu s'ar' potea corege de locu, sau fórté anevoia. Din contra comisiunea de trei afla chiar' in lucrarile de 18 ani ale acestui corpu academicu unu progresu fórté imbucuratoriu in proportiune cu periodulu scurtu alu vietiei sale; apoi, au nu toti membrii actuali ai academiiei sunt romani? Comisiunei fi place a crede, cá pre cându lumea va scrie 1900 dela Christosu, acestu corpu academicu nu va mai avea nici o cauza „de a mai trage tóta atentiunea gubernului asupr'a relei stari de lucruri in care ne aflamu in privinti'a scientifica“. Acestu zelu nobile alu academiiei este mai pre susu de ori-ce lauda; dara se nu uitamu de si cându, între ce impregiurari amu inceputu a progressá si cá in ace-l'a-si timpulu si între acelea-si impregiurari nici unu altu poporu n'au facutu atâtea progrese câte vedemu la natiunea romanésca.

Unu membru alu Academiiei.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 110. 1885.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luat in siedinti'a dela 30 Martie n. 1885.

Presiedinte: Iacob Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: Br. Ursu, I. Macelariu, I. Popescu, Dr. I. Puscariu, B. P. Harsianu, V. Romanu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

11. Administatorulu realitatii Asociatiunei cassariulu E. Brote arata, cá in urm'a edificarei scólei de fetitie se recere tragerea josu a duoru grajduri din curte. Acele grajduri apartfnu cuartireloru principale inchiriate, deci propune a se inlocuí acele incaperi prin altele provisorice.

— Comitetulu incuviintiéza inlocuirea grajdurilor derimate prin incaperi provisorice si administratorulu casei se auctoriséza a întreprinde cele de lipsa in acésta privintia.

12. Elevulu de a VII. clasa gimnasiala Alemanu Galea cere unu ajutoriu.

Se acórda 25 fl. in contulu stipendiului realistului Barbu, care stipendiu este sistatu.

Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bologa m. p.,
vice-presidentu.

Eugenu Brote m. p.

Autenticarea acestui procesu verbalu se concrede Dloru: Macelariu, Popescu, Dr. Puscariu.

S'a cetitu si autenticatu. Sibiiu in 29 Aprilie 1885.

Macelariu m. p.

Popescu m. p.

Dr. II. Puscariu m. p.

Nr. 111. 1885.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a dela 24 Aprilie n. 1885.

Presiedinte: Iacob Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: D. baronu Ursu, P. Cosma, V. Romanu, Dr. II. Puscariu, B. P. Harsianu, I. Popescu, G. Baritiu. Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

13. Membrulu comitetului V. Romanu, cá raportoru alu comisiunei exmise in caus'a edificarei scólei de fetitie, aratându necesitatea supraveghierei lucrarilor de edificare prin unu barbatu de specialitate afara de comitetu si prin unu delegatu din sinulu comitetului, avéndu a se dá celui d'antáiu o remuneratiune corespundietóre in anumite percente dupa sum'a de edificare, propune

— si comitetulu numesce inspectoru pentru lucrarile de edificare pe dl. ingineru alu orasiului Sibiiu Otto Müss, fixându-se remuneratiunea in suma de 300 fl. v. a. de platitu dupa terminarea edificiului.

Totodata comitetulu deléga din sinulu seu pe membrulu Davidu baronu Ursu, pentru supraveghierea tuturor lucrarilor ce privescu edificarea, numindu-lu si membru in comisi'a exmisa pentru afacerile de edificare.

14. Acel'a-si raportoru cere in numele comisiunei facerea dispositiunilor necesarie pentru demolarea zidirei vechi in partea din curte, ce cade pe terenulu noiei zidiri, cum si pentru procurarea sumeloru trebuincióse la platirea rateloru stipulate in contractu.

— Comitetulu decide:

Comisiunea exmisa pentru afacerile de edificare este avisata a se intr'uní de câte-ori trebuinti'a va cere pâna la terminarea edificiului si a dispune in numele comitetului si in eventuala cointielegere cu inspectorulu tehnicu numitu prin conclusulu de mai susu si in marginea contractului, tóte cele trebuincióse, cu privire la cele ce privescu edificarea si procurarea sumeloru trebuincióse de bani.

15. In legatura cu conclusele anterióre ale acestei siedintie membrulu D. baronu Ursu, cere invoirea comitetului, pentru o schimbare in asiedierea edificiului scolaru ast'feliu, cá de-o parte cátra unu vecinu se remàna pentru comunicare

cu gradin'a cam 2 metri. ér de cealalta parte sè se largésca acésta comunicatie asia, cá se fie practicabila si pentru trasuri.

— Comitetulu insarcinéza pe comisiunea exmisa in caus'a zidirei, cá asupr'a acestei schimbari in situatiunea edificiului se se consulte cu architectulu intreprindietoriu si cu inspectorulu tehnicu numitu si daca schimbarea se póte face fara alterarea simetriei, cá se se execute.

16. On. Magistratu orasienescu, prin adres'a de dto 16 Aprilie a. c. isi dá, la cererea-comitetului, consensulu pentru edificarea scólei de fete pe loculu din strad'a Morii Nr. 8, sub conditi'a observarei unoru prescripte cu privire la zidirea esitórilor, la facerea scocuriloru pentru scurgerea apei de cátra vecini, a inchisórei fatia de vecinulu din susu si a cererei de consensu pentru dreptulu de locuintia in nóu'a zidire.

— Spre sciintia, avéndu a se comunicá comisiunei pentru edificare.

17. Membrulu D. baronu Ursu avéndu in vedere conclusulu comitetului de dto 7 Augustu 1883 aprobatu prin conclusulu adunarei generale din Brasiovu de sub Nr. prot. 36 in privinti'a reparatureloru de executatu la edificiulu celu vechiu de pe loculu din strad'a Morii Nr. 8, propune a se luá in considerare si acelu proiectu de reparare si adaptare, spre a se poté executá intr'un'a cu edificare edificiului nou.

— Comitetulu decide:

Comisiunea pentru edificarea este insarcinata a se pune cu privire la reparaturele si adaptarile edificiului vechiu, in cointielegere cu architectulu intreprindietoriu alu edificiului scolaru si a face pe bas'a acestoru contielegeri cátu mai curéndu comitetulu raportu despre cele ce ar' fi de facutu.

18. Se comunica insciintierea oficiului pentru defigerea competentieloru erariale, in caus'a platirei ecuivalentului in suma de 40 cr. dupa legatulu facutu asociatiunei de reposatulu Alemanu Mitrea din Resinariu. (Nr. 85 1885).

— Se preda membrulu B. P. Harsianu, cá in casu daca acésta defigere ar' fi in contradicere cu legea despre ecuivalentu, sè se intreprindia remediile legale.

19. On. Directiune financiara din locu, comunica conclusulu séu de dto . . . . . prin care, la cererea comitetului, s'a stersu tax'a de ecuivalentu impusa legatului facutu asociatiunei de reposatulu Petru Hoadrea din Resinariu.

— Spre sciintia.

20. Stipendistulu I. Guguianu, dela academi'a de silvicultura si montanistica din Schemnitz, presentându cererea pentru eliberarea ratei cuvenite din stipendiu, insotita de indicele prin care dovedesce progresu bunu in semestrulu I, arata cá, junimea academica maghiara din Schemnitz in urm'a unei iritatiuni provenite din cause politice ar' face tineriloru romani si in specialu si densusului, inposibila petrecerea mai departe la studii la acea academie, silindu-i a se departá de acolo pâna la termine anumite.

— Rat'a cuvenita din stipendiu se licuidéza, ér' asupr'a celorlualalte impregiurari amintite de stipendistulu Guguianu, sè se céra deslucirile trebuincióse dela directiunea academiei.

21. Tinerulu Ioanu Pasca, clericu in anulu II-lea in seminariulu Andreianu si studentu extraordinariu de a VIII.

clasa la gimnasiul de stat din locu, cere dela asociatiune unu imprumutu de 200 fl. v. a. pentru acoperirea cheltuielilor cu tax'a seminariala si cu taxele examenului de maturitate. Nr. 104 1885.

— Nefiindu mijloce disponibile spre acestu scopu, cererea nu se póte implini.

22. Studentulu de medicina dela universitatea din Vien'a, Hie Stanila, cere unu ajutoriu sau unu imprumutu de 300 fl. pentru acoperirea cheltuielilor impreunate cu rigorósele pentru inaintarea in gradulu de doctoru in medicina (Nr. 378 1885).

— Nefiindu mijloce disponibile pentru acestu scopu, cererei nu se póte satisface.

23. Administratiunile jurnalelor: Hermannstädter Zeitung, Kronstädter Zeitung, Tribun'a si Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt, presenta conturile pentru insertiunile ad Nr. 403 1884 in suma totala de 7 fl. 20 cr.

— Se aviséza la cassa spre platire conformu notelor prezentate sum'a de 7 fl. 20 cr.

24. Institutulu tipograficu din locu, presenta contulu de 18 fl. 24 cr. pentru tiparirea si brosiurarea a 500 brosiure din „Regularea mijlocelor pentru ajungerea scopului asociatiunei.“

— Se aviséza la cassa spre platire conformu notei, sum'a de 18 fl. 24 cr.

25. Institutulu tipograficu din locu, cu provocare la adres'a comitetului de sub Nr. 364 1884 arata cá a redusu contulu pentru insertiuni dela 9 fl. 75 cr. la competentia de timbru cu 90 cr., acordându acestu favoru si pe viitoriu pentru tóte insertiunile de concursu pentru stipendii. (Nr. 388 1885).

— Spre placuta sciintia, avisându-se la cassa spre platire 90 cr. conformu notei.

26. Prea Santi'a Sa parintele Episcopu gr. cath. alu Lugosiului Victoru Mihaly trimite o actie a bancei de asiguratiune reciproca „Transilvani'a“ cu dtulu 15 Octomvie 1868 Nr. 580 Fol. 65 in valóre de 100 fl. v. a. cá tacsă de membru pe viétia alu asociatiunei. (Nr. 20 1885).

— Spre placuta sciintia, fiindu valorile amintite primite cu multiamita.

27. Dn'a Mari'a ved. Teodoru Moldovanu (Bucsia) din Mediasiu, aduce la cunoscintia, cá in virtutea testamentului de dto 20 Noemvrie 1881 a sotiiului ei reposatu in 21 Noemvrie 1884, asociatiunei transilvane i-se face unu legatu de 100 fl. v. a. care se va plati indata dupa trecerea remasului in posesiunea dñsei. (Nr. 26 1885).

— Spre sciintia cu multiamita, avându a se tiné in evidetia pâna la urmat'a platire a sumei legatate.

28. Dlu Patriciu Barbu, avocatulu in Reghinu, urmându provocarei comitetului de sub Nr. 364 1884, arata causele, cari au impiedecatu functionarea regulata a despartimentului asociatiunei XVII. (Reghinu).

— Spre sciintia cu aceea, cá dl. Patriciu Barbu e cercatu si imputernicitu a convocă o adunare extraordinara

a membriloru asociatiunei, din acelu despartimentulu, cu scopu de a se face reconstituirea comitetului acelu despartimentulu.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bologa m. p.
V.-presiedinte.

Dr. D. P. Barcianu m. p.
secretariu alu II-lea.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede dloru: Cosm'a, Romanu, Dr. II. Puscariu.

S'a cetitu si autenticatu, in 16/28 Aprilie 1885.

V. Romanu m. p.

P. Cosma m. p.

Dr. II. Puscariu m. p.

Nr. 112. 1885.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedint'a dela 25 Aprilie n. 1885.

Presiedente: Iacob Bolog'a, vice-presiedinte. Presenti: I. Popescu, I. V. Russu, G. Baritiu, C. Stezariu, Dr. II. Puscariu, P. Cosm'a, V. Romanu, B. P. Harsianu. Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

29. Directiunea desp. I. (Brasiovu) presenta cu raportulu de dto 4/16 Octomvrie 1884 protocolulu adunarei generale a despartimentului tinuta la Resnovu in 22 Iulie, dimpreuna cu 81 fl. tacsă de membru si de diploma.

In protocolulu adunarei generale se arata:

a) cá s'au inscrisu membrii ordinari ai asociatiunei dd. Dumitru Nanu, parochu in Resnovu si George Proc'a invetiatoriu, totu acolo;

b) cá s'a revidatu si aflatu in ordine raportulu cassariului;

c) cá s'au dispusu a se cercetá déca sunt sau nu preste totu loculu intemeiate agenturele comunale si unde nu sunt, sè se institue, eventualu cele existente sè se reconstitue;

d) cá budgetulu pro 1885 sè se stabiléscă de comitetulu despartimentului;

e) cá loculu pentru intrunirea adunarei generale viitóre sè se designeze de acela-si comitetu.

In raportulu generalu prezentatu adunarei despartimentului se arata, cá s'au impartitu 150 cărti de scóla la scolari lipsiti din mai multe comune; cá s'au datu unu ajutoriu de 15 fl. reuniunei pentru sprijinirea meseriasiloru, cu scopu de a se procurá vestminte pentru invetiacei saraci; cá s'a sporitu bibliotec'a despartimentului; cá s'a cerutu dela comitetulu arangiatoriu pentru primirea adunarei generale a asociatiunei din 1883 in Brasiovu, o parte din venitululu curatu in favorulu despartimentului (Nr. 334 1884).

— Adeverindu-se primirea sumei de 81 fl. conclusele adunarei generale a despartimentului servescu spre sciintia cu aceea, cá membrii noi D. Nanu si G. Proc'a se voru supune aprobarei adunarei generale proxime a asociatiunei.

30. Dl. avocatulu Rubinu Patiti'a raportéza cu datulu 31/10 1884 cá, in contr'a sententiei aduse in caus'a asociatiunei transilvane contr'a ereditiloru lui George Sibisianu pe-

tru asigurarea unei substitutii comisarie, a insinuat apelatiune. (Nr. 354 1884).

— Spre sciintia, asteptându-se raportu la timpul seu.

31. Directiunea despartimentului XII (Deesiu) trimite prin raportulu seu de dto 30 Octomvrie 1884, protocolulu si rapórtele prezentate adunarei generale a despartimentului tinuta la 10 Augustu 1884 in Lapusiulu ungurescu, dinpreuna cu sum'a de 161 fl. 33 cá taxe incassate. Din aceste protocóle si rapórte se vede:

a) cá s'a examinat si aprobatu raportulu generalu facutu de subcomitetu;

b) cá s'au cetitu mai multe disertatiuni in adunare, ér' un'a prezentata acolo nu s'a cetitu. Tóte disertatiunile se acudu la protocolu, cerându-se publicarea loru in „Transilvani'a“;

c) cá s'au incassatu dela membrii ordinari si ajutatori 167 fl. 68 cr. din cari subtragendu spese de porto cu 5 fl. 75 cr. remanu 161 fl. 8 cr. trimisi comitetulu centralu;

d) cá s'a hotáritu tinerea adunarei generale viitoare in Csáki-Gorbo la 1-a Augustu 1885.

In raportulu generalu se arata, cá s'au depusu la cass'a de pastrare 77 fl. 50 cr. pentru a se folosi la timpul seu la cumperarea de cárti in folosulu biblioteceloru poporale de acolo.

e) cá portulu postalu pentru espeditiuni l'a purtatu de ocamdata directorulu despartimentului;

f) se acude o petitiune a elevulu de cl. II. gimnasiala Georgie Prádanu din Negrilesci pentru unu ajutoriu anualu de 60 fl. (Nr. 357 1884).

— Adeverindu-se primirea sumei de 161 fl. 33 cr., cuprinsulu protocolulu adunarei generale si alu raportulu generalu, servece spre sciintia cu aceea, cá neafându-se intre conclusele adunarei generale preliminaru de bugetu alu despartimentulu pentru anulu viitoriu, acel'a pe viitoriu sè se faca conformu regulamentulu, ér' banii adunati pentru cumperarea de cárti in bibliotecele poporale sè se folosésca, fara a se mai depune in cass'a de pastrare, pentru procurarile in acele biblioteci. Disertatiunile se predau comisiunei instituite pentru censurare si se voru publicá, daca acest'a le afla corespundietóre, ér' ce privesce cererea tinerulu G. Pradanu, ea nu se póte implini, lipsindu mijlócele disponibile spre acestu scopu.

32. Cu privire la propunerea membrulu comitetulu B. P. Harsianu de dto 31 Octomvrie 1884, in caus'a vëndiarei cu licitatie a remasulu dupa Avramu Iancu si a presentarei ratiocinulu din partea administratorulu acelu remasu. (Nr. 363 1884).

— Comitetulu avendu in vedere, cá de-si exista documentulu de transpunere in caus'a de remasu, dar' nu s'a facutu inca predarea factica a remasulu, nici nu s'a prezentatu inca ratiociniulu despre administrarea remasulu pâna la decisiunea de transpunere, decide a se urgita de nou in terminu de 8 dile dela avocatulu plenipotentiatu Mateiu Nicol'a, presentarea raportulu despre predarea factica a lasamentulu si despre administrarea remasulu in decursulu timpulu, ér' tóte actele referitóre la acestu remasu se transpunu membrulu B. P. Harsianu pentru studiare si raportare.

33. Dl. dr. Absolonu Todea avocatulu in Câmpeni, presentá 100 fl. v. a. cá arênda primita pro 1884 pentru locurile arátore, ce apartinu remasulu lui Avramu Iancu, arátandu totodata, cá si pe anulu 1885 a exarendatu acele locuri pentru sum'a de 100 fl. (Nr. 108 1885).

— Spre sciintia, constatându-se primirea sumei, care va face parte din fundatiunea repausatulu A. Iancu.

34. Tribunalulu reg. ung. din Tasnadu comunica o decisiune de sub Nr. 3903 1884 in caus'a contelului Degenfeld Imre si Beck Paulina (Nr. 375 1884).

— Sè se trimita dlui avocatulu Andreiu Cosm'a din Tasnadu, pentru a cercetá si raportá in cauza.

35. Administratiunea diariulu „Gazet'a Transilvaniei“ presenta 3 conturi in suma de 101 fl. 31 cr. v. a. pentru insertiuni de concurse ale comitetulu asociatiunei de pe anii 1877—1884, arátandu totodata cá pe viitoriu nu mai póte acordá pentru publicare avantajiele de mai nainte (Nr. 376 1884).

Comitetulu avendu in vedere, cá la an. 1872 in urm'a conclusulu adunarei generale a asociatiunei din Sebesiu p. prot. XX. lit. f. s'a facutu o cerere redactiuniloru dela diariiele romane din patrie, de a publicá concursele escrise de comitetulu asociatiunei fara taxe de insertiune si numai pe lânga rebonificarea taxeloru de timbru, cá redactiunea diariulu „Gazet'a Transilvaniei“ in decursu de mai multi ani, dupa-ce cererea amintita i-s'a facutu, a publicatu concursele fara a fi cerutu platirea taxeloru de insertiune ast'feliu, cá comitetulu in urm'a acestei taceri a tienutu de incuviintata cererea sa — decide a se platí administratiunei dela „Gazet'a Transilvaniei“ sum'a de 16 fl. 20 cr. taxe de timbru pentru concursele publicate dela 1877—1884, ér' pe viitoriu a abstrage dela publicatiunea concurseloru si in „Gazet'a Transilvaniei.“

36. Directiunea despartimentulu XX (Blaju) cu convocare la adres'a comitetulu de dto 24 Noemvrie a. tr. Nr. 364 in caus'a activitatii despartiaminteloru, raportéza cu dtulu 25 Decemvrie a. tr. cá, parte din zelulu scadiutu alu membriloru asociatiunei din acelu despartimentu, parte din caus'a impartirei puçinu acomodate a comuneloru despartimentulu pentru intruniri cá adunare generala, acestu despartimentu n'a desvoltatu in anii din urma nici o activitate mai de insemnatu; totodata directorulu actualu cere a fi dispensatu de sarcin'a de directoru alu despartimentulu (Nr. 391 1884).

— Spre sciintia, exprimându-se pàrerea de reu pentru incetarea activitatii acestui despartimentu. Totu-odata insa directorulu actualu e recercatu a face convocarea unei adunari extraordinare pentru reconstituirea subcomitetulu si pentru presentarea unui raportu despre o mai corespundietóre impartire a comuneloru care se apartina acestui despartimentu.

37. Directiunea desp. XVIII (Turd'a), cu convocare la adres'a comitetulu, amintita in Nr. precedentu, raportéza cu datulu 30 Decemvrie 1884, cá in acestu anu nici o siedintia nu s'a tinutu la comitetulu despartimentulu; nici adunarea generala nu s'a intrunitu, lipsindu agenturele comunale, nici incassari de taxe nu s'au facutu, lipsindu o consemnare a membriloru din acelu despartimentu. Se arata inse, cá s'au facutu unele dispositii pentru intrunirea adunarei generale in anulu 1885. (Nr. 1 1885).

— Raportulu se ia cu parere de reu la cunoscintia, si se aștepta la timpul seu neintârziata insciintiere despre rezultatulu activitatii puse in vedere pentru anulu 1885.

38. Directiunea despartimentului XIX (Muresiu-Osiorheiu) in urm'a adreselor comitetului si presidiale de sub Nr.ii 183, 253 si 364 1884 presenta cu datulu 11 Ianuarie a. c. unu raportu, prin care arata pedecile, cari s'au pusu in calea unei activitati mai spornice a subcomitetului, aratându că s'au facutu dispositiuni pentru conchiemarea unei adunari extraordinarie a despartimentului in scopulu reconstituirei, totu data cere inviatiune, daca dlu V. Hossu, care a depusu la directiune o actie a banței de creditu si economii „Albin'a“ in valóre de 100 fl. cu dorinti'a de a fi privitu de membru fundatoru alu asociatiunei, se pôte considera de membru de acésta categorie? (Nr. 30 1885).

— Spre sciintia, cu observarea in ce privesce dorinti'a dlui V. Hossu, că fiindu tax'a de membru fundatoriu conformu §-lui 6 lit. 1 din statute, cu sum'a de 100 fl. se pôte privi numai cá membru pe viétia.

39. Aceea-si directiune presenta unu raportu de dto 10 fauru a. c., prin care inaintéza protocolulu adunarei generale tinute la 1-a fauru a. c. la M.-Osiorheiu si protocolulu siedintiei comitetului din aceea-si dt, din care se vede, că reconstituirea subcomitetului s'a facutu in persónele dloru: Mateiu Popu Grideanu directoru, Servianu Popovicu, Andreiu Francu, Iosifu Popu, Vasilie Hossu, Radu Fogarasi si Ioanu Vod'a, membrii in comitetu.

Din acesti'a dlu Radu Fogarasi s'a numitu cassariu, Vasilie Hossu controloru si membrulu nou Ioanu Vod'a de secretariu alu despartimentului. (Nr. 51 1885).

— Spre sciintia, aprobandu-se reconstituirea, ér' noulu membru I. Vod'a se va supune aprobarei proximei adunari generale a asociatiunei.

40. Directiunea desp. III (Sibiiu) presenta prin raportulu de dto 5 Decemvrie 1884, protocólele siedintieloru subcomitetului de dto 2/14 Octomvrie, si 19/31 Octomvrie, precum si celu alu adunarei generale a despartimentului la 21 Octobre (2 Novembre) 1884 in Avrighu dimpreuna cu sum'a de 45 fl. v. a. incassati dela membrii cu ocasiunea adunarei.

In aceste protocóle se cuprinde:

a) o rectificare a gresielei in computulu pentru cartile de cumparatu pentru bibliotecele poporale;

b) aratarea despre cumpararea si distribuirea de cărți la 8 biblioteci poporale din Porcesci, Saliste, Gurariului, Tilisc'a, Cacov'a, Sacelu, Poplac'a si Avrighu;

c) dispositi'a, că cu ocasiunea adunarilor generale se se cerce, daca se afla in archivele comunale si parochiale carti sau manuscripte vechi romanesci si alte obiecte de interesu literariu si culturalu, si déca da, aceste se se studieze;

d) aratarea despre cetirea unei dissertatiuni „despre crutiare“ a dlui M. Voileanu;

e) aratarea despre membrii noi insinuati: Vasile Maximu, administratoru protopopescu in Avrighu, Stefanu Stroi'a vice-notariu comitatensu in Sibiiu; Georgie Foic'a, cancelistu de advocatura in Sibiiu si Ilie Comanu notariu comunalu in Avrighu, care afara de G. Foic'a, au platitu si taxele de diploma;

f) stabilirea budgetului pro 1885 in sum'a de 41 fl. v. a. (Nr. 2. 1885).

— Adeverindu-se primirea sumei de 45 fl. v. a. conclusele cuprinse in procesele verbali amintite se apróba cu aceea, că numirea membrilor de nou insinuati se voru supune aprobarei adunarei generale viitoare a asociatiunei, ér' conclusulu ce privesce culegerea manuscriptelor vechi si a altoru documente literarie se va comunica si celorlalte despartiaminte pentru orientare si urmare.

41. Gavriila Florianu invetiatoriu in Giulatelecu comitatulu Solnoc-Doboc'a cere a i-se trimité fói'a „Transilvanii'a“ cu pretiulu scadiutu de 1 fl. pe an. (Nr. 4 1885).

— Cererea se incuviintiéza.

42. Stipendistii Ioanu Vatasianu, elevu alu clasei II-a dela scól'a comerciala din Brasiovu si Ioanu Petrisioru, elevu de clas'a VIII. in Blasiu presenta adeverintia despre purtarea loru in periodulu I. alu anului scol. 1884/5, celu d'antái cu sporiu fórte bunu, celu din urma cu sporiu bunu. (Nr. 9 1885 si 44 1885).

— Spre sciintia.

43. Directiunea desp. XII. (Deesiu) presenta protocolulu siedintiei subcomitetului de dto 18 Ianuarie 1885.

Din acest'a se vede:

a) că s'au tinutu in anulu 1884 5 siedintie si adunarea generala;

b) că s'au recercatu cassariulu comitetului arangiatoriu alu unei petreceri in Becleanu, facuta cu scopu de a aduná bani pentru bibliotecele poporale, a 'si present'a raportulu despre rezultatulu banescu alu petrecerei;

c) că s'au facutu dispositii pentru incassarea taxelor de membrii si adunarea de abonamente la „Transilvanii'a“.

La raportulu se aclude cererea comitetului parochialu cá senatu scolasticu din Becleanu, pentru acordarea unui ajutoriu anualu de 100 fl. v. a. in favorulu scólei de acolo. (Nr. 28 1885).

— Spre sciintia, asteptându-se la timpul seu raportulu asupr'a sumelor incurse in favorulu bibliotecelor poporale, precum si trimiterea taxelor de membrii incassate.

Ajutoriuulu cerutu pentru scól'a din Becleanu, nu se pôte acordá, neavéndu comitetulu la dispositiune in budgetu sume pentru scopulu acest'a.

44. Dlu secretariu primariu G. Baritiu, presenta cá trimise din partea auctorului G. G. Meitani 200 exemplare din „Studii asupr'a constitutiunei Romanilor“, fasc. IX pentru a fi distribuite cá si fasciculele anterióre. (Nr. 38 1885).

Fiindu distribuirea facuta dela birou,

— Servesce spre sciintia cu multiamita.

Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p.,
v.-presidentu.

Dr. D. P. Barcianu m. p.
secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede dloru: Dr. Puscariu, Cosm'a si Romanu.

S'a cetitu si verificatu in 1 Maiu. 1885.

Dr. Harionu Puscariu m. p. V. Romanu m. p. P. Cosm'a m. p.

Bibliografia.

Despre cantarile bisericesti.

Multa neindestulare si nedumerire s'a manifestatu cá de cincideci si mai alesu de vre-o treidiecei de ani încóce asupr'a cantariloru bisericesti asia precum se esecutédia ele in amen-dóue bisericile romanesti de ritu resarítenu. S'au facutu de o parte si de alt'a, dincóce si dincolo de munti diverse incercari de a intimpiná reulu prin reforme sanetóse. Unele din acele au reusitu, inse nu s'au generalisatu; altele au fostu respinse din capulu locului si s'au datu uitarei. S'au facutu incercari si cu choruri de cãntari bisericesti, dintre care prea puține au reusitu bine, éra altele au facutu fiasco si in locu de a trage pe ómeni la bisericã, mai vértosu 'iau instrainatu.

Este o arta mare si grea a da in urmele cantariloru clasice bisericesti, a satisfacé si audiulu generatiuniloru moderne, care nu mai sunt nici cum au fostu cele din véculu lui Vasilie celu mare si alu lui Ioanu-Gura-de-auru si nici cá cele din dílele lui Ioanu Damascenu.

Se nu ne prea miramu de acésta decadentia; au patit'o chiar' si popórele de ritulu latinu cu experimentele loru de cantari, in cãtu erá p'ací se li-se prefaca bisericile in opere lumesci, pâna cându scaunulu Romei a taiatu la mijlocu si a pusu freu atátu organistiloru cãtu si choruriloru bisericesti, in care ajunsesera pe la cetatile mari, cá se cante si actritie evreice dela opera.

Noi amu reflectatu dintr'unu anu in altulu la acésta stare de lucru, ori-cãndu ni s'a datu ocaziune; amu anuntiatu si carti de cantari bisericesti de câte-ori ne vení vreun'a la mâna.

Astadi avemu sub ochii nostrii unu opu nou de cantari titulat:

Anastasimataru

coprindiendu servitiile de Sambata sér'a si duminéca dimínéti'a, puse pe cele 8 glasuri intrebuintiate in Biseric'a orthodoxa romana.

Prelucrate si scrise pe notatiunea liniara de Gavriilu Musicescu, profesorulu de armonia la Conservatoriu, chefulu mitropolitulu din Iasi; Georgie I. Dima, profesorulu de musica la liceulu nationalu, primu cantoru la biseric'a S. Spiridonu din Iasi; Grigorie I. Georgiu, profesorulu de musica bisericésca la seminariulu Socola, cantoru la s. mitropolia din Iasi. Tiparitu cu ajutoriulu Epitropiei asiedieminteloru Brancovenesci 1884. Form. 4° pag.-86. Proprietatea auctoriloru. Pretiulu 4 lei noi.

In fruntea opului se vede binecuvéntarea archiepiscopului Moldovei si Sucevei Iosifu Naniescu, alaturea pe alta pagina dedicatu archiepiscopului si mitropolitulu Ungro-Vlachiei Calnicu Miclesculu, Primate alu Romaniei si presiedentu alu santului Sinodu. Pe a trei'a pagina stá una adresa a episcopului Melchisedecu dela Romanu cátra mitropolitulu primate.

Din actele acestea se vede, cá acea carte de cãntari au afiatu placerea inaltiloru prelati.

La loculu alu patrúlea urmédia pe patru pagine precu-ventarea celoru trei auctori ai acestei reforme in music'a bisericésca. Noi aflamu acea precuventare atátu de interes-santa, in cãtu daca acum între impregiurarile actuali, nu amu fi mai lipsiti de spatiu decãtu ori-cãndu altadata, o amu repro-duce cu tóta placerea; asia inse remane cá lectorii intere-sati de reform'a cantariloru bisericesti se o caute in originalu. Precuventarea mâneca dela cunoscutulu memoriu alu dom-nului episcopu Melchisedecu tiparitu pe 28 pagine, pe care'lu anuntiaseramu si noi la timpulu seu, indata apoi con-statandu perfectiunea la care au ajunsu cantarile bisericesti la alte popóra, se esprima in urmatorii termini fórté semnificativi, esiti din pén'a a trei artisti in musica; densii adeca scriu: „la noi din contr'a, cãntulu bisericescu din ce in ce a inceputu a se abate din adevérat'a cale, in cãtu adi se gasesce, putemu dice — in agoni'a mortii.“

Dara sciti cum suna acestea cuvinte la audiulu nostru? Noue ne suna asia, cá si cum acei trei profesori de cantari dela Iasi ne-ar' díce: séu cantati preoti si cantareti. bine si frumosu, séu daca veti cantá totu asia de uritu cá pâna acum, poporulu va fugi din bisericile nóstre.

Fiindu notele in cartea acést'a cele europene, noi amu pusu pe unii membrii ai familiei nóstre, cá cantandu de ex. Dómne strigat'amú glasu I. se-lu acompanieze pe piano si ese prea frumosu.

G. B.

— Istori'a pragmatica a Ungariei. Scrisa pen-tru scóle si privati de dr. Franciscu Ribáry. Revediuata de dr. Ludovicu Mangold. Cu concessiunea ereditoru s'a tradusu dupa editiunea a IV-a emendata. Pag. 323. — Pretiulu unui exemplariu bros. 2 fl. v. a. Blasiu 1884. — Cu tipariulu semi-nariului archidiecesanu.

— Legendariu pentru scólele primarie romane de Stefanu Popu. Aprobatu de comissiunea scolastica archi-diecesana. Editiunea III indreptata si inavutita. Pag. 154. — Tipografi'a seminariului gr.-cat. in Blasiu 1885.

— Instructiune de artilerie pentru tunarii bate-riiloru de campu. Pag. 74. Vien'a 1884. Tipografi'a si librari'a c. r. de statu si de curte. Veđi recensiuinea in Observatoriu Nr. 3 35. a. c.

Tabl'a de materie. §. 1. Introducere. §. 2. Tievile tunuriloru de campu. §. 3. Afetele de campu, ante-trenuri. §. 4. Munitiune. §. 5. Obiecte de echiparea tunuriloru de campu. §. 6. Pórté (Laditie). §. 7. Cara de munitiune pentru baterii (chesóne), trasuri de reserva si de trenu. §. 8. Com-punerea si adjustarea bateriiloru. §. 9. Compunerea si echi-parea colóneloru de munitiune si parcuriloru de munitiune. §. 10. Servitiulu tunuriloru. §. 11. Tragerea. §. 12. Infiin-tiare (cladire) de baterii.

— Reinold. Ein Bild aus den Karpathen von Gustav Schuller. Zweite revidirte Auflage. Pagina 96. Wien 1884. Carl Graeser.